

Теме и дилеме војних пензионера

ПРАВДА НИЈЕ ПРАЗНА РЕЧ

Удружење војних пензионера Србије огласило се новом уставном иницијативом, захтевајући да се Закон о привременом уређивању начина исплате пензија прогласи неуставним и да се обустави умањење месечних примања. Предузеће се и одговарајуће правне мере да би се удовољило правди и када је реч о усклађивању пензија за још 4,21 одсто.

Два су догађаја, када је реч о војнопензионерској популацији, обележила минулу период: покренута је уставна иницијатива да се у Уставном суду Србије размотри чињенично стање и укине Закон о привременом уређивању начина исплате пензија, а потом је стигло прво решење којим се одбацује уставна жалба изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж. 5124/14 од 4. децембра 2014. године, а односи се на вредност бода закинутог дела пензије од 1.1. 2008. године и на застарелост потраживања неисплаћеног дела месечних примања. Чини се све што је у правном смислу могуће да се дође до очекиване правде.

Као што је познато Уставни суд Србије се већ једном изјаснио о Закону о привременом уређењу начина исплата пензија. Тада је одбијена уставна иницијатива Удружења војних пензионера Србије и великог броја појединаца да се размотри закон који је ставио у неравноправан правни положај део корпуса пензионера, то јест оних чија месечна примања прелазе цифру од 25.000 динара. Аргументација којом се у том случају послужило Удружење војних пензионера указивало је на неодрживост спорног закона. Судије Уставног суда Србије заиста су биле у деликатној ситуацији. Дуго су и темељно изучавале чињенице које су биле у корист иницијативе и оне друге. Резултат је био тај да је осморо судија гласало против иницијативе, док је њих четворо издвојило мишљење. Они су у писаном облику предочили све чињенице које се косе са законом који је погодио више стотина хиљада људи што су остварили право на пензију, утврђене на основу издвајања дела плате сваког појединца у пензиони фонд.

Нећемо се овога пута бавити чињеницама које су биле у жижи приликом одмеравања правде у првом кругу пред Уставним судом Србије. Намера нам је да укажемо на аргументе које је Удружење предложило да се размотри у новој уставној иницијативи за утврђивање истине да ли су срочени и у пракси примењени параграфи о складу са највишим правним актом државе Србије.

Два су главна аргумента с тим у вези истакнута у Уставној иницијативи да се укине Закон о привременом уређивању начина исплате пензија. Први је тај што се, осим у наслову споменутог закона, нигде не одређује привременост, што би у пракси могло да значи да се трајно смањују пензије. Сваки закон којим одредбе нису јасно прецизиране, производи недоумице, које могу довести до низа проблема у његовој примени. У историји законодавства у Србији, колико нам је познато, никада до са-

да није донет краћи закон. Управо та штурост, боље казано недореченост, може теоретски да трајно лиши стеченог права одређеног броја људи.

Онако како је срочен наслов Закона о привременом уређивању начина исплате пензија, указује да је реч о техници како ће зарађене пензије бити исплаћиване, то јест употребљена синтагма се односи на то да се тај правни акт бави техничким питањима, а не задира у стечено право. Нигде у члановима које закон садржи није дефинисано докле ће да важи привременост. Чланом 20. Устава прописано је да се достигнути ниво људских права не може смањивати, те она могу бити ограничена законом само ако то допушта Устав, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи и без задирања у суштину зајамченог права. Ова одредба Устава је драстично прекршена. Мада је у називу Закона и његовом члану 1. наведено да се њиме „уређује начин исплате пензија“, чиме је маскирана суштина, Законом се битно смањује висина односно износ по Закону о ПИО утврђене пензије.

Поред посредне дискриминације путем непропорционалног, несразмерног и произвољног третмана пензионера, како у односу на запослене у јавном сектору, тако и у односу на запослене у јавним предузећима изузетих из мера штедње, премда су извор задужености и дефицита буџета, извршена је и повреда члана 14. Конвенције о Забрани дискриминације због различитог међусобног третмана пензионера. Није исто кад се неком са 40 година стажа осигурања по највишој основици уплаћених доприноса, одузме 25 одсто, пензије, а другом са 15 година стажа по најнижој основици, не умањи ништа, јер му је пензија мала.

Дефинисањем закона онемогућено је вођење управног поступка, што се може сматрати споравањем или умањењем права.

Члан 13. Конвенције о забрани дискриминације гласи: „Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира јесу ли повреду извршила лица која су поступала у службеном својству“.

Устав је највиши правни акт једне државе, који прописује, гарантује, чува и штити људска права и слободе, чија примена контролише и ограничава власт. Прекршити Устав, у основи значи урушити правни систем и отворити врата аутократији, кажу есперти за право.

Смањење пензија за многе грађане којима је то једини извор финансирања донело је много невоља. Није мали

број оних којима је смањена пензија што имају нижи стандард од пензионера којима због малих примања нису смањене месечне припадљности. Право мерило би морало да буде колика су просечна примања по члану домаћинства, односно колика је економска (не)моћ сваког појединачног члана домаћинства пензионера. За правденију расподелу пензија и те како би допринело стварање социјалних карата.

Дуготрајна криза учинила је то да су у многим домаћинствима потрошене акумулације, тако да хроничан недостатак новца до те мере исцрпљује огромну већину породица да из месеца у месец губе наду да ће испливати из финансијских недаћа. Део пензионера, на основу раније загарантованих месечних припадљности, подигао је кредите, да би на тај начин решили горуће потребе. Када су им пензије смањене, не својом кривицом, додвени су у незахваљан положај.

Посебно је тешка ситуација у делу породица где војни пензионери издржавају своју децу која су остала без посла и унуке којима родитељи не могу да обезбеде елементарне услове за живот. Свакога дана суочавају се са реалним потребама које не могу да „покрију“ пензијама.

Војни пензионери су с правом очекивали да ће се Уставни суд позитивно одредити према легитимном захтеву да има месечна примања увећају за још 4,21 одсто и тиме у правима изједначе са осталим пензионерима у Србији. Заправо, реална је вредност бода 1.1. 2008. године била 9,40 динара. Спорна разлика је настала тако што је министар одбране у то време војним пензионерима ускладио примања тек у марту 2009. године, а односи се на 2008, иако је био у обавези да то учини у исто време када је то учио за професионалне припаднике система одбране.

Уставни суд је практично потврдио оно што је одредио Апелациони суд: вредност бода од 9,02 динара и застарелост потраживања од три године у односу на датум када је покренута тужба за надокнаду закинутог дела пензије.

У Удружењу војних пензионера Србије се ових дана изучава решење Уставног суда којим је одбачена уставна жалба, како би се одредио пут даљих настојања да се војни пензионери у праву на ванредно усклађивање пензија изједначе са цивилним. По свему судећи правда ће се тражити уз помоћ Међународног суда за људска права у Стразбуру.

Правда, ипак, није празна реч.

Звонимир ПЕШИЋ

Уставни суд одбацио уставну жалбу против пресуде Апелационог суда

ВРЕДНОСТ БОДА 9,02 ДИНАРА

Решењем Уставног суда број Уж-1105/2015, од 25. 4. 2016. године одбачена је уставна жалба двојице војних пензионера у вези са остваривањем права на ванредно повећање пензија за 11,06 одсто од 1. 1. 2008. године и потврђена вредност бода од 9,02 динара и застарелост потраживања преко три године од дана подношења тужбе.

Удружење војних пензионера с тим у вези проучава решење Уставног суда Србије, консултује правне стручњаке и утврђује какве су шансе у погледу правног исхода, ако се спор настави пред Међународним судом за људска права у Стразбуру.

С обзиром на значај, наведено решење Уставног суда доносимо у целости, изостављајући само имена и презимена двојице војних пензионера на које се тај правни акт односи:

Република Србија
УСТАВНИ СУД
Број: Уж- 1105/2015
25. 04. 2016. године
Београд

Уставни суд, Мало веће, у саставу: судија др Драгиша Б. Слијепчевић, председник Већа и судије др Боса Ненадић и др Драган Стојановић, чланови Већа, у поступку по уставној жалби Ххххх Ххххх и Ххххх Ххххх, обојице из Београда, на основу члана 167. став 4. у вези са чланом 170. Устава Републике Србије, на седници одржаној 17. марта 2016. године, донео је

РЕШЕЊЕ

Одбације се уставна жалба Ххххххх Хххххх и Ххххх Хххххх изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж. 5124/14 од 4. децембра 2014. године.

Образложење

1. Хххххххх Ххххххх и Ххххх Хххххх, обојица из Београда, изјавила су 18. фебруара 2015. године, преко пуномоћника Ххххххх Ххххххх, адвоката из Београда, Уставном суду уставну жалбу против пресуде Апелационог суда у Београду Гж. 5124/14 од 4. децембра 2014. године, због повреде члана 21. став 1. и члана 32. став 1. Устава Републике Србије.

Уставном жалбом се оспорава другостепена пресуда донета у парничном поступку који су подносиоци уставне жалбе водили у својој тужиоца против Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање Београд, ради накнаде штете због мање исплаћених износа припадајуће пензије за период од 1. јануара 2008. године до априла 2014. године. Другостепена пресуда се оспорава у делу у коме је тужбени захтев подносилаца правноснажно одбијен као неоснован.

Подносиоци уставне жалбе указују да је њихов тужбени захтев одбијен у делу који се односи на потраживања из периода од 1. јануара 2008. године до децембра 2009. године, јер је другостепени суд погрешно нашао да су потраживања у том делу застарела због тога што је протекао трогодишњи рок застарелости из члана 376. Закона о облигационим односима. Наиме, подносиоци сматрају да су, у конкретном случају, арбитражно примењене одредбе о застарелости. Такође, подносиоци истичу да је Апелациони суд у Београду приликом усклађивања пензије требало у обзир да узме и сва ранија усклађивања, те да увећање пензије од 11,06% примени на вредност бода за брачан пензије од 9,40 динара, уместо на вредност бода од 9,02 динара.

2. Сагласно одредби члана 170. Устава Републике Србије, којом је уставна жалба установљена као посебно и изузетно правно средство за заштиту Уставом зајемчених права и слобода,

Уставни суд је у поступку по уставној жалби надлежан једино да испитује постојање повреда или ускраћивања Уставом зајемчених права и слобода, те се стога и наводи уставне жалбе морају заснивати на уставноправним разлозима којима се, са становишта Уставом утврђене садржине означеног уставног права или слободе, поткрепљују тврдње о његовој повреди или ускраћивању. То истовремено значи да Уставни суд није надлежан да, поступајући по уставној жалби, као инстанциони (виши) суд још једном испитује законитост оспорених аката или радњи, па из тих разлога формално позивање на повреду уставних права и слобода, само по себи, уставну жалбу не чини допуштеном.

3. У конкретном случају, Апелациони суд у Београду је у оспореној пресуди истакао да је исплатом пензије без увећања од 11,06% тужени неправилним радом тужиоцима причинио штету, у смислу одредбе члана 172. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени лист СРЈ”, бр. 31/93, 22/99, 23/99, 35/99 и 44/99). Наиме, одредбом члана 193. став 1. Закона о Војсци Србије („Службени гласник РС”, бр. 116/07, 88/09 и 101/10), прописано је да се усклађивање износа пензија војних осигураника остварених до дана ступања на снагу овог закона, као и пензија остварених по ступању овог закона на снагу, врши по динамици и на начин утврђен законом којим се уређује пензијско и инвалидско осигурање, због чега је тужени морао, по службеној дужности и на основу закона, да пензије и друга примања војних осигураника усклађује по истој динамици, што даље значи да је за подносиоце уставне жалбе штета настајала сукцесивно - сваког месеца за који му је пензија исплаћена у мањем износу, без увећања у висини од 11,06%. Имајући у виду наведено, за Уставни суд је прихватљив став Апелационог суда у Београду да се у конкретном случају примењује трогодишњи рок застарелости из члана 376. став 1. Закона о облигационим односима. Како су подносиоци тужбу ради накнаде штете поднели 16. јануара 2013. године, односно 17. јануара 2013. године, то је, у уставноправном смислу, прихватљива и аргументована оцена другостепеног суда да је основан приговор застарелости туженог када је у питању предметно потраживање за период од 1. јануара 2008. године па закључно са децембром 2009. године. Поред тога, Апелациони суд у Београду нашао (је) да је обавеза туженог - Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање била да од 1. јануара 2008. године усклађивање пензија војних осигураника врши по динамици и на начин утврђен законом којим се уређује пензијско и инвалидско осигурање, јер је од тог датума ова категорија пензионера укључена у општи систем пензијског и инвалидског осигурања. У складу са тим тужиоцима на име мање исплаћене пензије у утуженом периоду припада износ означен у изреци другостепене пресуде са припадајућом законском затезном каматом, а који износ се добија када се увећање од 11,06% примени на вредност бода од 9,02 динара, јер ако би се као основица узела вредност бода од 9,40 динара (на чему подносиоци уставне жалбе инсистирају), усклађивање пензија војних осигураника било би извршено за додатних 4,21%. Имајући у виду наведено, Уставни суд констатује да је овакав закључак другостепеног суда уставноправно прихватљив, као и да је оспорена пресуда заснована (на) уставноправно прихватљивом тумачењу меродавног права, па је стога, полазећи од претходно наведеног, оценио да се наводи подносилаца не могу прихватити као уставноправни разлози за тврдње о повреди права на правично суђење, већ се од Уставног суда, у суштини, тражи да као ревизијски суд преиспита и оцени законитост оспореног акта.

У односу на позивање на повреду начела забране дискриминације из члана 21. Устава, Уставни суд истиче да се одредбама члана 21. Устава не јемчи ниједно самостално људско или мањинско право или слобода, већ се утврђује начело у складу са којим се остварују сва зајемчена права и слободе, те да до његове повреде може доћи само уколико је истовремено утврђена повреда неког одређеног људског права или слободе, с обзиром на његову акцесорну природу.

На основу изложеног, Уставни суд је, сагласно одредби члана 36. став 1. тачка 7) Закона о Уставном суду („Службени гласник РС”, бр. 109/07, 99/11, 18/13 - Одлука УС, 40/15 и 103/15), одбацио уставну жалбу, јер нису испуњене Уставом и Законом утврђене претпоставке за вођење поступка.

4. С обзиром на изнето, Суд је, на основу одредаба члана 42в став 1. тачка 1) и члана 46. тачка 9) Закона о Уставном суду, решио као у изреци.

ПРЕДНИК ВЕЋА СУДИЈА
Драгиша Б. Слијепчевић, с.р.

Нова уставна Иницијатива за оцену уставности Закона о привременом уређењу начина исплате пензија

ЧИЊЕНИЦАМА ДО ПРАВДЕ

Председник УВПС Љубомир Драгањац упутио је нову Иницијативу Уставном суду Србије ради оцене уставности и сагласности са општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима Закона о привременом уређењу начина исплате пензија. Иницијатива је Уставном суду упућена 25. априла.

Сви они који желе да поднесу Уставну иницијативу лично, могу да користе текст Иницијативе које доносимо у целости:

Наосновачлана 168.став 2. УставаРепубликеСрбије, („Службени гласник РС“, 83/06),подносимо

ИНИЦИЈАТИВУ

За покретање поступка ради оцене уставности и сагласности са општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима

ЗАКОНА О ПРИВРЕМЕНОМ УРЕЂИВАЊУ НАЧИНА ИСПЛАТЕ ПЕНЗИЈА

(„Службени гласник Републике Србије“, бр. 116/2014 од 27. октобра 2014. године)

Разлози

Законом о привременом уређивању начина исплате пензија (у даљем тексту: Закон) прописано је смањење пензија већих од 25.000 а мањих од 40.000 динара за 22%, а оних које су веће од 40.000 динара за 25%, почев од исплате за месец новембар 2014. године. Закон је у целини неуставан и противан општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, а из следећих разлога:

I. Повреде Устава Републике Србије

Пензија, односно висина пензије, је имовинско право, које је задржано у корпусу људских права гарантованих Уставом, па се и на пензије односе све одредбе Устава којима се штите људска права.

Конкретно:

1). Чланом 20. Устава прописано је да се достигнути ниво људских права не може смањивати, те да та права могу бити ограничена законом само ако то допушта Устав, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи и без задирања у суштину зајамченог права. Ова одредба Устава је драстично прекршена. Мада је у називу Закона и његовом члану 1. наведено да се њиме „уређује начин исплате пензија“, чиме је маскирана суштина, Законом се битно смањује висина односно износ по Закону о ПИО утврђене пензије. При томе, чланом 1. Закона одређен је почетак али не и крај исплате тако умањених пензија, па би по слову Закона то смањење могло трајати у недоглед, пошто Закон нес адржи ни одредбу која би, макар посредно, дефинисала трајање исплате умањених пензија.

Одредбама члана 2.и 3. Закона пензије су умањене у мери која значи битно смањење стеченог права на пензију, што уз неограничен рок трајања умањења, као и одредбу члана 4. да се исплате умањених пензија сматрају коначним, значи задирање у суштину права на пензију заснованог на Закону о ПИО.

2). Чланом 21. Устава забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, при чему се, поред осталих основа евентуалне дискриминације, посебно апострофира забрана дискри-

минације по основу и мовног стања и старости.Супротно цитираној одредби, Законом у целини дискриминисани су пензионери у односу на остале категорије становништва, па и у односу на за- послене у јавном сектору, јер су поједине пензије смањене и преко 20%, док су плате у јавном сектору једнако смањене за 10%, па је износ смањења тих пензија и 100% већи од смања плата, а бројне друге категорије становништва немају никаквих обавеза у сврху стабиловања државних финансија. У оквиру пензионерског корпуса, дискриминисани су они са већим квалификацијама, стажом и уплатама у пензиони Фонд, јер се њихове пензије умањују у већем проценту и апсолутном износу, а њихов егистенцијални положај релативно више погоршава у односу на остале пензионере.

3).Чланом 58. Устава јамчи се мирно уживање имовинских права стечених наоснову закона и прописује дата права могу бити од узета или ограничена само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне. Супротно томе, Законом се од пензионера бесповратно одузима део пензије стечене по закону. По Уставу, могло би се законом ограничити располагање делом пензије, али само уз правичну накнаду. То значи да би се могла за одређено време исплаћивати мања пензија од по закону стечене, али само као позајмица, која би, по престанку потребе која ју је изазвала, била враћена уз одговарајућу камату.

4.).Чланом 70. Устава прописана је обавеза Републике Србије да се стара о економској сигурности пензионера. У образложењу Предлога Закона Влада наводи да су „разлози за доношење овога Закона садржани... у потреби да се обезбеди финансијска одрживост пензионог система имајући у виду околност да су средства обезбеђена у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање недовољна...“Овакво образложење је цинично, јер је садашње стање средстава у Републичком фонду за пензијско и инвалидско осигурање управо последица тога што Република Србија кроз дужи период уназад није извршавала своје обавезе из члана 70. ст. 2. Устава и Закона о пензијском и инвалидском осигурању, а то углавном не чини ни сада. Извршна власт је толерисала и толерише неуплаћивање доприноса за ПИО, ненаменско трошење средстава Фонда за ПИО, узурпацију непокретне имовине Фонда и слично. Кривоцом извршне власти Републике Србије Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање је девестиран, а зато се, ни криви ни дужни, кажњавају пензионери трајним и драстичним смањењем пензије. Стога, Закон је не само несагласан већ директно супротан одредби става 2. члана 70. Устава.

II.Повреда Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода

Повреда члана 1. II Протокола уз Конвенцију о људским правима и основним слободама о заштити имовине, који гласи:

„Свако физичко и правно лице има право на неометано уживање имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Предходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересима или да би обезбедила наплату пореза или других дажбина или казни.“

Сагласно цитираној одредби, а и пракси Европског суда за људска права, одузимање или ограничење права на уживање имовине допуштено је само ако су кумулативно испуњена три услова: 1) мора бити легално – под условима прописано законом, 2), легитимно – у јавном или општем интересу и 3.)пропорционално – сразмерно циљу који се њиме жели постићи односно, да лице на које се ограничење примењује не може бити подвргнуто произвољном третману и тражити да сноси превелики терет у остваривању легитимног циља.

У овом случају није испуњен ни један од напред наведених услова.

1) Услов ЛЕГАЛНОСТИ

Пензије су смањене по сили закона ступањем на снагу противречног Закона о привременом начину уређивања исплате пензија, који не испуњава елементарне услове једног општег акта, јер: декларативно констатује циљ због кога је донет, дерогира системски Закон о пензијском и инвалидском осигурању, (у даљем тексту: Закон о ПИО) произвољан је, селективан, дискриминаторан,

непропорционалан, нејасан, непредвидивих последица – у наслову привремен а неограниченог и неодређеног рока трајања, не уређује начин на који ће се пензије исплаћивати већ скрива њихово смањење сабирањем, одузимањем, множењем неких коефицијената, на начин који ремети међусобни однос и висину законом утврђених пензија и на противустан начин задире у зајамчено право на имовину, без права на делотворно правно средство.

Пензијско осигурање уређено је системским Законом о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“, бр. 34/2003, 64/2004, 84/2004, 85/2005, 101/2005, 63/2006, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013 и 75/2014). Висина пензије и право на њено усклађивање утврђено је у складу са Законом о ПИО, зависно од дужине улагања (радног стажа), и висине основице (висине уплаћиваног доприноса) по основу обавезног пензијског осигурања, према критеријумима садржаним у закону на дан остваривања права о чему је кориснику издато решење. Другим речима, висина пензије и право на њено усклађивање (садржано у диспозитиву решења) утврђено је коначним решењем надлежног органа Фонда за пензијско и инвалидско осигурање.

Коначно решење је основ стицања имовинског права зајамченом чланом 58. став1. Устава.

Пошто пензија има статус имовинског права стеченог на основу закона, свака измена закона делује убудуће (pro futuro) и не може задирати у већ утврђено право, јер је чланом 197. Устава забрањено повратно дејство закона.

Закон о ПИО не предвиђа могућност смањења пензија, већ искључиво њихово усклађивање по члану 80., чија примена је обустављена, доношењем оспореног Закона. Усклађивање пензије не представља њено повећање већ одржавање на одређеном нивоу, исплаћује се ретроактивно и представља законски механизам за очување економске сигурности пензионера. Међутим, реформом пензионог система, поред поштравања услова за остваривање права, извршена је промена формуле на основу које се врши усклађивање – индексација пензија из члана 80. Закона о ПИО, која је довела до неповратног заостајања пензија за зарадама и пада животног стандарда пензионера.

Смањење пензија оспореним Законом, селективним и прогресивним одузимањем дела пензија, прекршена је и Забрана опште дискриминације прописана чланом 1. Протокола број 12. уз Конвенцију о заштити људских права и основних слобода, која гласи:

1. „Уживање сваког права које закон предвиђа мора се обезбедити без дискриминације по било ком основу, као што је пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност с неком националном мањином, имовина, рођење или други статус.

2. Јавне власти не смеју ни према коме вршити дискриминацију по основама као што су они поменути у ставу 1.“

Последице оспореног Закона са гледишта владавине права и правне сигурности су поражавајуће из следећих разлога:

Поред тога што су пензије оспореним законом смањене, на начин како су смањене, укинута је и право на њихово усклађивање из члана 80. Закона о ПИО, додатним чланом 80б који гласи:

„Изузетно од члана 80. овог закона, за време примене Закона о привременом уређивању начина исплате пензија, пензије се могу повећавати само у складу са законом којим се уређује буџетски систем и законом којим се уређује буџет.“

На овај начин, из системског Закона о ПИО у Закон о буџетском систему пренете су надлежности која се тичу суштинских права пензионера, њиховог животног стандарда и економске сигурности, тако да је, чланом 27е, предвиђено да се повећање пензија може вршити само у години у којој се процењује да ћеучешће пензија у БДП бити до 11%., или никад. Истим чланом је предвиђено да о проценту повећања пензија одлучује Влада на предлог министарства. То даље значи да економска сигурност пензионера, а фактички и висина њихових пензија зависи од воље надлежног министра и одлуке Владе. Закон о ПИО убудуће треба да представља само основицу за стартни обрачун пензија, које ће овај „трајно – привремени“ Закон одмах умањити, тако док све пензије једног дана не буду изједначене.

2. Услов ЛЕГИТИМНОСТИ

Према члану 173. Закона о ПИО – Република је гарант за обавезе фонда за остављавање права по основу обавезног пензијског и инвалидског осигурања (државна гаранција).

Ако је држава гарант права из обавеза које проистичу из Закона о ПИО, а притом јој не прети банкрот ни неликвидност, онда нема ни уставног ни законског основа, а понајмање моралног оправдања да штедњу, и то у највећем обиму, спроводи на гарантованим и зајамченим правима. То значи да се штедња не може спроводити неиспуњењем законских обавеза, а истовремено буџет трошити нерационално и нетранспарентно и из године у годину субвенционисати разни привредни субјекти, а нарочито јавна предузећа, која поред свих дотација изнова производе још веће губитке који се покривају новим задуживањем и државним гаранцијама и тако повећава јавни дуг на терет пореских обвезника и све већег сиромаштва већине грађана. И поред смањења плата и пензија, јавни дуг у 2015. години повећан је за две милијарде ЕВРА, јер није извршено најављено смањење субвенција и неправданих трансфера из буџета. Нема тог „економског изума“ који овај процес може зауставити селективним мерама, неоствареним обећањима, вечитим изузецима, урушавањем закона и кршењем Устава.

Дотације ПИО фонду из буџета за исплату пензија нису узрок финансијских проблема државе, нити кривица пензионера, јер:

- Процент дотације из буџета ПИО фонду за исплату пензија, у периоду од 2012 – 2014. године значајно је опао, са 48,22% на 41,86%, и поред њиховог редовног усклађивања, а да се притом број пензионера није смањио.

- Трансфери средстава из буџета углавном се не односе на права из пензијског и инвалидског осигурања, већ на расходе државе по члану 8. Закона о ПИО (повећање обавеза које настају услед стицања и остваривања права под посебним условима за одређене категорије осигураника, затим дуг војним пензионерицама, туђа нега и помоћ и др).

- Држава је узурпирала и преузела сва управљачка права фонда и самостално управља, одлучује и располаже његовом целокупном огромном имовином, коју чине некретнине, хартије од вредности, камате од остварених пласмана сопствених прихода фонда, субвенције и донације, приходи остварени продајом друштвеног капитала, друштвених и јавних предузећа или њихових делова, дивиденде на акције по основу ранијих улагања средстава за пензијско и инвалидско осигурање и други приходи (члан 169 Закона о ПИО). Притом ПИО фонд није државна институција, већ правно лице са статусом организације обавезног социјалног осигурања у коме се остварују права из пензијског и инвалидског осигурања и обезбеђују средства за ово осигурање из реда осигураника, послодаваца и корисника права и држава никада није самостално управљала фондом, већ равноправно са осталим улагачима.

Према подацима из Билтена Републичког фонда ПИО за месец децембар 2014. године, види се да од укупно 1.739.162 пензионера 94,5% прима пензију до 45.000 динара или 365 ЕУР, само 4,3% пензионера прима до 60.000,00 и 1% до 80.000,00 динара, а преко тог износа занемарљивих 0,2%. Просечна нето зарада за 2015. години износила је 44.433,00 динара, а за децембар месец већ 51.485,00 динара. Просечна пензија за новембар и децембар 2015. године износила је 23.212,00 динара односно 52,6% од просечне нето зараде.

И поред оваквих мизерних пензија које су угрозиле економску сигурност пензионера, законодавац је посегаво за неуставним смањењем. Шта је следеће?! Одузимање некретнина, поновно заснивање сустанарских односа или још отвореније кршење људских права са неким новим „леgitимним циљем“ који осмисли влада за потребе новог задужења код ММФ, за сва јавна средства која у међувремену буде потрошила, а потрошиће их са оваквим начином штедње и без икакве контроле дискреционих овлашћења.

3. Услов ПРОПОРЦИОНАЛНОСТИ

Линеарно умањење плата од 10%, независно од њихове висине и прогресивно умањење пензија до 25% зависно од њихове

висине, представљају несразмеран терет у остваривању истог циља. Осим тога, ради се о произвољном третману и лицитираним смањењу пензија, почев од тога да се „пензије неће дирати јер пензионерима нема шта да се одузме“ (Вучић), затим да ће плате и пензије бити умањене до 10% а могуће и мање, (Вујовић), да би запослени у јавним предузећима као највећи губиташи били изузети из штедње, плате смањили за 10%, а пензије противуствано до 25% са скандалозним објашњењем министра финансија.

Поред посредне дискриминације путем непропорционалног, несразмерног и произвољног третмана пензионера како у односу на запослене у јавном сектору, тако и у односу на запослене у јавним предузећима изузетих из мера штедње, премда су извор задужености и дефицита буџета, извршена је и повреда члана 14. Конвенције о Забрани дискриминације због различитог међусобног третмана пензионера. Није исто кад се неком са 40 година стажа осигурања по највишој основици уплаћених доприноса, одузме 25%, пензије, а другом са 15 година стажа по најнижој основици, не умањи ништа, јер му је пензија мала.

ДЕЛОТВОРАН ПРАВНИ ЛЕК

Члан 13. Конвенције
Право на делотворни правни лек

„Свако коме су повређена права и слободе предвиђени у овој Конвенцији има право на делотворан правни лек пред националним властима, без обзира јесу ли повреду извршила лица која су поступала у службеном својству“.

Правна ситуација настала доношењем Закона никако се не би могла уподобити са усклађивањем пензија, јер се пензије усклађују на основицу утврђену коначним решењем усклађено до октобра 2014. године, која основица је оспореним Законом смањена, чиме је фактички извршена измена коначног решења, без права на жалбу, супротно одредби члана 36. став 2. Устава и члана 13. Конвенције.

Оспореним Законом, поред наведених одредби Конвенције као и судске праксе Европског суда за људска права, прекршене су и одредбе Устава: члан 3. владавина права, члан 4. став 4. независност судске власти, члан 18. непосредна примена зајамчених права, члан 19. сврха уставних јемстава, члан 20. ограничење људских права, члан 21. став 3. забрана дискриминације, члан 36. став 2. право на правно средство, члан 58. право на имовину, члан 70. став 2. економска сигурност пензионера, члан 194. хијерархија домаћих и међународних општих правних аката и члан 197. став 1. забрана повратног дејства закона, све у смислу навода ове Иницијативе.

Противно одлука тога суда по овој иницијативи треба да остане запамћена и да је Устав највиши правни акт једне државе, који прописује, гарантује, чува и штити људска права и слободе, чија примена контролише и ограничава власт и обуздава њену моћ и самовољу. Прекршити Устав значи урушити правни систем и отворити врата аутократији. Судије Уставног суда треба да буду симбол заштите Уставног поретка, без обзира на цену, притиске и утицај власти.

Законодавац је до сада, (почев од реформе пензионог система 2003. године) променом начина усклађивања пензија нивелисао њихову висину, али никада на овакав начин који ремети међусобни однос по висини законом утврђених пензија, нити је икад задарио у институте зајамчених права.

Са свих напред изнетих разлога

ПРЕДЛАЖЕМ

1) Да Уставни суд прихвати ову иницијативу и по спроведеном поступку утврди да Закон о привременом уређивању начина исплате пензија („Службени гласник Републике Србије“, бр. 116/2014 од 27. октобра 2014. године) у целини није у сагласности са Уставом Републике Србије и општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима, и

2) Да, основом чл. 56. Закона о уставном суду, до доношења коначне одлуке обустави извршење умањења пензија прописано предметним Законом.

ПОДНОСИЛАЦ ИНИЦИЈАТИВЕ

Социјална и хуманитарна помоћ за март 2016. године

УБЛАЖАВАЊЕ НЕВОЉА

На основу Правилника о социјалној и хуманитарној помоћи Удружења војних пензионера Србије, Изврши одбор је на седници одјаној 13. априла 2016. године, размотрио захтеве достављене умарту 2016. године, и на основу прописаних критеријума и испуњених услова, донео је одлукео додели једнократне социјалне и хуманитарне помоћи:

А) Материјално стање

На основу члана 5. а у вези са чланом 4. став 1. тачка 1. Правилника:

ОпОр Смедерево ТМ: 33.000,00 - по члану 8.341,76 динара,
ОпОр Зрењанин МЈ: 36.000,00 - по члану 428,48 динара,
ОпОр Чачак БА: 31.000,00 - по члану 10.333,33 динара,
ОпОр Земун ПЖ: 33.000,00 - по члану 9.309,28 динара,
ОпОр Крагујевац РД: 29.000,00 - по члану 7.992,37 динара,
ОпОр Ужице ЈЗ: 33.000,00 - по члану 5.757,71 динара,
ОпОр Ниш ДЗ: 33.000,00 - по члану 9.133,29 динара,
ОпОр Прокупље КЉ: 29.000,00 - по члану 5.167,75 динара,
ОпОр Нови Београд ЖР: 33.000,00 - по члану 11.510,92 динара,
ОпОр Нови Београд ММ: 33.000,00 - по члану 9.035,22 динара,
ОпОр Нови Београд ПМ: 29.000,00 - по члану 11.588,33 динара,
ОпОр Ваљево ГД: 26.000,00 - по члану 8.459,50 динара,
ОпОр Нови Сад БИ: 33.000,00 - по члану 9.615,98 динара,
ОпОр Краљево АМ: 29.000,00 - по члану 10.748,51 динара,
ОпОр Ниш СД: 36.000,00 - по члану 8.058,27 динара,
ОпОр Ћуприја МП: 29.000,00 - по члану 11.575,30 динара,
ОпОр Ужице ВС: 33.000,00 - по члану 8.731,20 динара,
ОпОр Звездара КТ: 26.000,00 - по члану 11.419,63 динара,
ОпОр Звездара ПЗ: 33.000,00 - по члану 11.004,25 динара,
ОпОр Ваљево ВМ: 29.000,00 - по члану 9.968,51 динара,

Б) Здравствено збрињавање

На основу члана 5, а у вези са чланом 4. став 1. тачка 2. Правилника,

ОпОр Краљево СП: 27.000,00 - по члану 17.905,04 динара.
В) На основу члана 5. а у вези са чланом 4. став 2. Правилника,
ОпОр Панчево ГА: 15.000,00
Новчана средства су уплаћена на текући рачун 13. априла 2016. године.

Извршни одбор

ПОВОЉНИ ПРЕГЛЕДИ ЗА ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ

Специјалистичка
неуропсихијатријска
ординација
ДР ЗЕЧЕВИЋ,

Војводе Миленка 13.
Заказивање на телефоне:
011/361-6221 и 064/26 79 100.
Сајт: www.drzecevic.rs.

И-мејл: ordinacija@drzecevic.rs
Др мед. Миливоје Зечевић,
специјалиста неуропсихијатрије,
са вишегодишњим искуством на
Војномедицинској академији,
посебно повољне услове
обезбедио је за војне
пензионере и чланове њихових
породица.

Проблеми станара у новосдаској касарни „Милетићева“

И ПОД КРОВОМ ПОТРЕБАН КИШОБРАН

Породице пензионисаних официра, подофицира и цивилних лица које су 1991. године „привремено“ смештене у оронулу касарну из времена Аустроугарске и данас чекају да им се, у складу са законом, додели припадајући стан. Живе у веома тешким условима у објектима који прокишњавају, а за то плаћају превелике кирије. Ових дана посетили су их представници Удружења војних пензионера Србије са председником Љубомиром Драгањцем на челу.

Председник УВПС Љубомир Драгањац информисао је станаре у касарни „Милетићева“ о свему значајном за војне пензионере

Да ли су надлежни заборавили невољнике који су цео свој радни век служили држави извршавајући часно, професионално и одлучно одговорне и нада све тешке задатке везане за одбрану земље? Дошли су у Нови Сад из Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине, углавном без покућства које су пре тога годинама мукотрпно стицали, са завежљајима у руци, децом у наручју и надом да ће им недаће бити решене. Ништа нису згрешили: поступили су онако како је државни врх наложио. Смештени су привремено у неколико касарни, али се та привременост одужила, тако да се ни после четврт века на хоризонту не назире сопствени кров над главом.

Здања негдашње Санитетске подофицирске школе у улици Војводе Бојовића 6, какве ли ироније, до те мере су руинирани да свака киша за део станара представља елементарну непогоду, а дотрајале инсталације веома често отказују, па су потребне хитне интервенције.

Да невоља буде већа, станари су годи-

нама плаћали трошкове становања по реалним ценама, које је својевремено прописала Интендантска управа МО, али су били незадовољни што се у објекте у смислу инвестиционог одржавања ништа није улагало, тако да су објекти пропадали а станари се из дана у дан сучељавали са новим и све теже решивим невољама. Сами су плаћали мајсторе, предузимали неопходне санационе радове, с правом захтевали да се део уплаћених кирија ангажује за текуће и инвестиционо одржавање зграда. Захтев им није услишен.

Србија мора да зна за њихове проблеме

Надлежна војна пошта у Новом Саду је почетком 2104. године донела нови ценовник смештаја у војним објектима, којим је становање у ионако неуловним просторијама учинила неподношљивим, ваљда да би станари напустили касарну и отишли негде да приватно станују. Многи за веома скромне услове становања плаћају

месечно више од 20.000 динара. Већина бескућника те трошкове не може да поднесе, тим пре што за уложени новац добијају веома скромну услугу.

Чувши за невоље војних пензионера у Новом Саду председник Удружења војних пензионера Србије Љубомир Драгањац одлучио је да са председником Извршног одбора ГО Удружења Зораном Вучковићем, иначе у УВПС задуженом и за стамбену проблематику, посети станаре, да сагледају стање и предузму потребне кораке према државним органима како би се нагомилани проблеми решили или бар ублажили.

Најтежи део посете био је обилазак историја у којима су инсталације до те мере дотрајале да су драстично видљиви трагови зуба времена, досадашњих хаварија и ожигљи у покушају да се хаварије премосте. Посебно је било деликатно видети колективне санитарне чворове и стање у којима се налазе. У ходницима су станари ормарима преградили просторе за кухиње, а ходник им још служи за сушење веша.

На кругу стамбеног насеља 19. маја се окупило више од 150 станара, очекујући да им се обрати председник УВПС Љубомир Драгањац.

—Добро је што смо данас међу вама. Добро је да смо се на лицу места обавестили о свему што вас тишти. Под депримирујућим сам утиском свега онога што сам уочио. Заиста ви ово не заслужујете. Живите у понижавајућим условима. Надлежни у Србији морају да знају у којим условима живите, а ми ћемо учинити све да вам у томе помогнемо. Нисам сигуран да би ваши проблеми могли брзо да се реше, тим пре што се наша земља налази у великим економским недаћама. Али има ствари које одиста брзо могу да се реше, уколико за то постоји добра воља, а убеђен сам да постоји. Ако се стално буду покретали проблеми са стајне тачке и решавали биће их све мање и мање. Заиста не могу да вам обећам чуда, али будите убеђени да ћемо истрајно радити на решавању ваших проблема у општем интересу. Све ћемо учинити што је у нашој моћи да се ваш друштвени положај побољша, истакао је Драгањац.

Из положаја у којима се налазе војни пензионери у колективним центрима, може се закључити да су кажњени због тога што су ревностно служили држави.

Проблеми на све стране

Председник УВПС је том приликом обавестио војне пензионере и чланове њихових породица о свему ономе што их је занимало, пре свега о остваривању права на ванредно повећање пензија, о проблемима у здравственој заштити и преокупацијама Удружења војних пензионера Србије везаним за ту популацију.

Војни пензионери и чланови њихових породица имали су прилику да се лично обрате председнику Драгањуцу. Редом су му износили личне и колективне проблеме. Имали су прилике да чују генералов став о томе, саслушају савет. Био је то веома занимљив и преко потребан дијалог.

У наставку разговора окупљенима се обратио председник Извршног одбора Гавног одбора УВПС Зоран Вучковић. Изнео је прецизне податке о томе колико војних пензионера чека стан, колико њих ни-

Станари су с пажњом саслушали представнике Удружења војних пензионера Србије

Инсталације стално „једе“ зуб времена

Катица Војиновић је за минут избегла да јој се плафон сручи на главу

Нормална је појава да се руши плафон

Када год пада киша Божо Церкаљ заузме „борбени“ положај с кишобраном у руци

је коначно решило стамбени проблем, колико је станова последњих година додељено у систему одбране, где ће све у наредним месецима бити отворена градилишта, шта је од вишка војних непокретности продато и колико је станова добијено од тих трансакција. Станари су се занимали за детаље плана стамбеног обезбеђења за ову и за наредне године.

Божо Церкаљ, заставник у пензији, који је већи део војничке каријере ревносно служио на караулама Топла, Корпивна, Печа, Велика, Биштрица, Ворек, Млаке и Кошевак нема мира у својих 36 квадрата. Када падне киша, мора ствари да прекрива најлоном, а сам да се штити кишобраном јер са плафона цури вода малте не као да је изнад небо, а не кров зграде. Пре неколико година преминула му је супруга, а син који се оженио, услед недостатка простора, одселио се у приватни смештај, па Божо и поред оскудне пензије мора да помаже снају и сина.

Колико је баналних ствари које оптерећују станаре у касарни „Милетићева“ нека послужи пример старице Катице Војиновић, чији је преминули супруг био експерт за борбена возила у Ремонтном заводу „Хацићи“, допринесећи исправности технике чак 44 године. Она има оболелу ногу, а у простору који јој је додељен, тоалети су типа „чучавац“.

Станари су изнели податак да када се неко исели из касарне „Милетићева“ надлежни не дозвољавају да се они који се са њим граниче уселе у тај простор и својој вишечлавној породици обезбеде нешто већи простор. У исто време, када је о трошковима реч, тај слободан простор се у обавезама прерасподељује на остале станаре.

Да ли је морало да дође до суда

Па ипак, највећи проблем је свакако то што се ништа у зграде не улаже, тако оне пропадају, стварајући све веће проблеме станарима. Инвестиционо одржавање, то

јест већи захвати, као што је на пример санација крова, треба да пада на терет власника објекта, односно државе. Ако би се у објекте више улагало, показао би се домаћински однос према државној имовини, а станари би имали мање проблема.

Саво Обрадовић, мајор у пензији, члан ГО Удружења војних бескућника Србије, иначе човек који се у минулом рату прославио у акцији извлачења из окружења питомаца Средње војне школе у Сарајеву, рекао нам је да су војни пензионери и чланови њихових породица у касарни „Милетићева“ до сада стојички подносили све недаће, али у да им је већ догорело до ноктију. Све чешће корисници колективног центра упоређују свој положај са оним који имају избеглице (странаци) у колективним центрима Србије, који у неким областима имају повољније услове.

Део војних пензионера, због великих дацбина, ушао је у спор са државом јер сматрају да плаћају оно што им није пружено квалитетно, па се тај сукоб пренео и у судницу. Да ли је до тога морало да дође и постоји ли начин да се спор оконча на обострано задовољство, показаће време.

3. Пешић

Др Бранко Крга, професор факултета за дипломатију и безбедност

ВЕЛИКОГ РАТА НЕЋЕ БИТИ

Поједини аутори сматрају да су 19. век карактерисали ратови нација, 20. су обележили претежно идеолошки сукоби, а за 21. столеће најављују ратове цивилизација. Таквих елемената у актуелним сукобима има, али се појављују и унутарцивилизацијски, попут оних у Украјини, Северној Африци, Блиском истоку.

Генерал, дипломата, педагог: проф. др Бранко Крга

Генерал-пуковник у пензији, професор др Бранко Крга важи за човека који дуго прати и анализира међународну војнополитичку сцену. Већи део радног века провео је у војнообавештајној служби, обављајући одговорне дужности, међу којима и нашег војног изасланика у СССР-у, односно Руској Федерацији, и начелника Војнообавештајне службе. Круну његове војничке каријере представља дужност начелника Генералштаба Војске Југославије, то јест Војске Србије и Црне Горе (2002–2005). После пензионисања, знања и искуства преноси студентима Факултета за дипломатију и безбедност у Београду. Аутор је већег броја стручних и научних радова, што га квалификује да говори о актуелним процесима који се догађају у свету.

■ *Свет је данас, чини се, више него икада изложен ратовима, сукобима, ризицима и претњама. Шта се, заправо, догађа у том својеврсном планетарном кошмару?*

– Последњих година свет се, заиста, суочава с бројним изазовима, ризицима и претњама. Узрока за то је више, а један од најважнијих има геополитичке аспекте. Наиме, САД желе да сачувају планетарно лидерство, ослањајући се, пре свега, на победу у хладном рату и на чињеницу да су у многим областима и даље водећа земља. С друге стране, економски просперитетна Кина, војно обновљена Руска Федерација и неки други центри моћи желе већу улогу у „светским пословима”. Ту је и стандардна борба за контролу ресурса, пре свега енергената и пијаће воде. Све активнији је и исламски фактор. Истовремено делују интеграциони и дезинтеграциони процеси, затим, глобализација, регионализација и суверенизација. Такви процеси одвијају се у условима знатног техничко-технолошког напретка, најпре у области информатичке технологије и производње наоружања.

■ *Све чешће се чују оцене да свету прети опасност од новог „великог” рата. Да ли таква опасност заиста постоји?*

– Потенцијална опасност од „великог” рата постоји, али до њега ипак неће доћи из три разлога. Прво, то је техничко-технолошки фактор, односно, постојање нуклеарног оружја, чије су особине такве да би његова масовна употреба представљала апсурд, јер не би било победника. Друго, актуелни лидери две војно најмоћније земље света – САД и Руске Федерације – одговорни су, и тешко би било претпоставити да би се определили да неспоразуме решавају међусобним обрачуном уз употребу нуклеарног оружја, тим пре јер и најновији догађаји показују да своје интересе могу боље да реализују договарањем. И треће, то је расположење светског јавног мњења, које је изразито антиратно, што се, пре свега, односи на младе генерације.

Дакле, „великог” рата неће бити, али ће зато избијати локални оружани инциденти и ратови различитих размера, при чему ће се испољавати све врсте наслга и моћи – тврда, мека, паметна, хибридна... Поједини аутори сматрају да су 19. век карактерисали ратови нација, 20. су обележили претежно идеолошки сукоби, а за 21. столеће најављују ратове цивилизација. Таквих елемената у актуелним сукобима има, али се појављују и унутарцивилизацијски, попут оних у Украјини, Северној Африци, Блиском истоку.

■ *На све стране буја тероризам. Може*

ли се тој пошлости стати на пут?

– Тероризму би се могло стати на пут или, боље речено, могао би се знатно сузбити, под условом да за то постоји јединствена воља главних чинилаца у међународној заједници. А те воље, као што видимо, нема, није је никада, искрено, ни било. Због тога, нема ни јединствене дефиниције о томе шта се подразумева под појмом тероризам. Тако се исте појаве, деловање разних организација или појединаца, у једном случају квалификују као тероризам, а у другом, као борба за слободу, демократију, против тиранина... Када би постојала сагласност о томе шта јесте тероризам, могло би се доћи до закључка који су његови главни узроци и онда не би било тешко да се ефикасно делује. Имајући то у виду, треба рачунати да ће се свет и у наредном периоду суочавати с овим злом, различитог

интензитета, облика, размера и местима испољавања.

■ *Исламска држава прети даљем разбуктавањем сукоба. Да ли је могуће да велике силе попут Русије и САД не могу да обуздају рат у делу Блиског истока, који прети „преливањем” на остале делове планете?*

– Русија и САД могу да обуздају рат на Блиском истоку. Неких охрабрујућих назнака у том правцу последњих дана већ има. Остаје да се види да ли ће примирје у Сирији попримити озбиљан и трајан карактер или ће се сукоби обновити. Нови елемент те ситуације представља најављено делимично повлачење руске војске. При томе треба имати у виду да, поред САД и Русије, на том простору и неке друге утицајне земље имају своје рачунице. То се, пре свега, односи на Турску, Саудијску Арабију, Иран,

па и Израел. Иако Европска унија осећа знатне последице због рата у Сирији, имајући у виду десетине, па и стотине хиљада миграната које је већ примила или су на њеним границама, изгледа да је њена улога у смиривању те кризе несразмерно мала.

■ *Чему је све, када је реч о страном војном фактору, изложена Србија?*

– За разлику од неких недавних времена, са задовољством можемо констатовати да Србија у овом периоду није изложена директном угрожавању страног војног фактора. Међутим, све што се догађа на Блиском истоку, у Северној Африци и у Украјини, може да се одрази и на безбедност Србије. Томе треба додати и чињеницу да на простору претходне Југославије има много потенцијалних кризних жаришта, која у одређеним околностима могу да се активирају. То се у највећој мери односи на Косово и Метохију и амбиције тамошњег руководства да ствара оружане снаге, као ослонац за разне непримерене амбиције у односу на неалбанско становништво, које се испољавају различитим интензитетом у дужем периоду. Уосталом, Стратегија националне безбедности Републике Србије из 2009. године тај проблема је с правом назначила као један од највећих изазова, ризика и претњи.

■ *Србија је, колико нам је познато, једина у свету која је укинула своју спољну обавештајну службу. Да ли је то добра мера?*

– То свакако није добра мера. Стручна јавност већ дуже време указује на то да је таква служба неопходна. Наиме, у свету се на глобалном и регионалном плану одвијају озбиљни политички, економски, технолошки, финансијски и други процеси, који сигурно имају одраза на међународни положај, па и безбедност Србије. Од постојеће три обавештајно-безбедносне службе, тим питањима примарно се не бави ниједна од њих, пре свега зато што свака има законом дефинисане своје уже надлежности. Постојање примерене спољне цивилне обавештајне службе, с јаким аналитичким елементом, било би од велике помоћи највишем државном руководству при доношењу кључних одлука од националног значаја.

■ *Шпијунажа као део општесветског милвеа данас је, чини се, присутнија него икада. Колико се новца годишње потроши на ту делатност у свету?*

– Тачно је да је обавештајни рад веома присутан у светским пословима. Уз класично поље деловања, све више је заступљено прикупљање информација и за интересе различитих великих корпорација. Колико се новца потроши за ту делатност, никада није било тачно познато, а вероватно ће остати непознаница и у будућности.

■ *У којој мери и на који рок може да се у актуелно време сачува тајност података?*

– Тајност података мора да се чува. То се чини на свим нивоима, од појединца, институција, до међународне заједнице. Ако се овај проблем посматра у оквиру националне безбедности, онда ваља нагласити да квалитетне информације о разним питањима треба да се посматрају као својеврстан национални ресурс. Земље које томе приступају на тако озбиљан начин реагују предузимањем одговарајућих нормативних, организационих, техничких, кадровских и других мера, како би, с правом, заштитиле

вредности којима располажу. Тврдње појединих „стручњака“ да је данас у свету све транспарентно, да ни не треба чувати тајне од „пријатеља“, свакако су неозбиљне и држава не би требало да их узима у обзир.

■ *Може ли грађанин, заправо, да има своју приватност, посебно у ери интернета?*

– Грађанин и у условима интернета може и треба да има своју приватност или своје „тајне“. А да ли ће их имати или не, зависи и од тога колико је образован, да ли му држава помаже и, уопште, какав однос има према том питању. И поред огромних могућности савремене технологије да разоткрива приватност, постоји и друга страна медалје, то јест могућност да се таква иста технологија користи за заштиту онога што треба да се чува.

■ *Дипломатија и шпијунажа се до те мере у пракси преплићу да их је готово немогуће раздвојити. Постоји ли данас чиста дипломатија, без шпијунаже?*

– Код највећег броја земаља чиста ди-

Да се те 1999. године приступило решавању једног унутрашњег сукоба политичким средствима, таква матрица могла се користити и при расплету проблема Авганистана, Ирака, Либије..., чиме би и западне земље избегле многе проблеме који су настали као последица оружаног ангажовања. Рат против Савезне Републике Југославије, сем осталог, довео је у питање и познату дефиницију Клаузевица о томе да је „рат наставак политике другим средствима“. У овом случају, није се радило о „наставку политике“, већ о њеној „компромитаацији“. Да је политика у то време била на потребном нивоу, до рата не би дошло.

пломатија, без обавештајног рада, никада није ни постојала. Не постоји ни данас. Чак и неке посебне врсте дипломатије, на пример, у области спорта, културе и других „бенигних“ делатности, нису лишене настојања да се сазна нешто више о ономе шта се догађа код саговорника, партнера или противника из других средина. То је константа од античког доба, афирмације дипломатије у Европи 18. века, па до данашњих дана.

■ *У којој мери обавештајне службе креирају развој савремених догађаја?*

– Како које. Обавештајне службе великих земаља имају веће амбиције и могућности да покушају креирање процеса у појединим земаљама, у складу са својим интересима. У целини, ипак се претерује с тврдњама да су неке обавештајне службе свемоћне. У ствари, оне су моћне онолико колико им контраобавештајне службе земаља у који-

ма делују омогућавају рад. Ту одређени значај има и безбедносна култура грађана. Наиме, поготово за мање земље, службама безбедности знатно могу да допринесу грађани способни да препознају одређене индикативне активности страних служби.

■ *Да ли је свет, а пре свега НАТО, све-стан опасности тероризма који се деценијама гнезди на Косову и Метохији?*

– Алијанса је присутна на Косову и Метохији већ скоро 17 година. Службе земаља које тамо имају своје војне контингенте заинтересоване су, ради сопствене заштите, да добро познају безбедносну ситуацију на том простору. Сигурно је да је службама тих земаља познато да косовски Албанци одлазе у Сирију да ратују на страни Исламске државе. Када се врате, вероватно је да привлаче посебну пажњу страних служби на Космету. Према томе, треба рачунати да те службе добро познају безбедносну ситуацију на том простору.

■ *Као војни дипломата, били сте у жици догађања пред агресију НАТО-а на Савезну Републику Југославију. Да ли се и по којој цену, према Вашем мишљењу, агресија могла избећи?*

– Агресија земаља НАТО-а на Југославију 1999. године представља незакоштен, потпуно непотребан и вишеструко штетан догађај, који се могао и морао избећи. Коришћење осиромашеног уранијума, касетних бомби, стратегијске авијације и других средстава, убијање неколико хиљада наших грађана, уз ангажовање двадесетак земаља против СРЈ, која није угрожавала ни једну од њих, представља својеврсни пораз цивилизације на крају 20. века. Тај напад био би неправедан чак и да га је одобрио Савет безбедности Уједињених нација. Ми у Војсци Југославије чинили смо много напора да се рат избегне, али нисмо успели. То је дуга, сложена и трагична прича. Велики део аутора и на Западу у међувремену писао је и говорио о томе да до рата није смело да дође. Зло се ипак догодило и сада то треба да послужи као поука многим. Ових дана доживели смо да и потпредседник САД Џозеф Бајден изражава „жаљење због цивилних жртава“, што је свакако позитивна чињеница. Међутим, та изјава имала би још већу тежину да су поменути и војници и полицијаци, јер и они су неправедно и непотребно страдали. Да се те 1999. године приступило решавању једног унутрашњег сукоба политичким средствима, таква матрица могла се користити и при расплету проблема Авганистана, Ирака, Либије..., чиме би и западне земље избегле многе проблеме који су настали као последица оружаног ангажовања. Рат против Савезне Републике Југославије, сем осталог, довео је у питање и познату дефиницију Клаузевица о томе да је „рат наставак политике другим средствима“. У овом случају, није се радило о „наставку политике“, већ о њеној „компромитаацији“. Да је политика у то време била на потребном нивоу, до рата не би дошло.

■ *Како ће свет изгледати за, рецимо, десет или двадесет година?*

– Мало је вероватно да један човек може поуздано да каже како ће свет изгледати за десет или двадесет година. За такву визију било би добро да се, на пример у Србији, покрене иницијатива за утемељење националне стратегије и ажурирање постојеће Стратегије националне безбедности. За из-

Догађаји у Југославији 1991. године

ОДЛАГАЊЕ ОДЛУКЕ ОСАКАТИЛО АКЦИЈУ „ШТИТ”

Само неки дан касније, након што је Месић однео информацију ССНО у Загреб, МУП Хрватске одмах је извршио мобилизацију 50 одсто свог резервног састава, појачао је своје раније и успоставио нове контролне пунктове на прилазима и око војних објеката. Полицијским управама достављене су депеше којима се стављају ван снаге сви дотадашњи ратни планови и организационе шеме ТО и МУП-а Хрватске.

раду тих докумената било би добро да се ангажују политички, научни, војни и други кадрови, способни да изнедре такву пројекцију. Када би држава то имала, било би знатно лакше да се доносе одлуке и о најделикатнијим питањима. На пример, с доста разлога сада се износи да овде у Београду многи нису разумели значај пада Берлинског зида 1989. године. Било би веома лоше уколико би се за десет, двадесет година опет износило да се у Србији није препознало шта се у свету догађа средином друге деценије 21. века.

■ *На крају, шта бисте препоручили млађим колегама који ће наредних година и деценија носити одговорност одбране земље?*

– Мислим да њима није потребна нека посебна препорука. Апсолутно највећи број млађих колега у Војсци Србије и уопште у систему одбране веома су способни да успешно носе терет одговорности за одбрану земље. То представља једну од највиших вредности за коју се ваља залагати. Више од препоруке, тим млађим колегама пожељео бих да никада не дођу у ситуацију да, као моја и друге генерације, буду присиљени да воде одбрамбени рат. А да би се то избегло, било би добро да стално имају у виду да је јачање одбрамбених способности земље примарна обавеза. Војска треба да буде на високом нивоу способности, не зато да би ратовала, већ напротив, да би избегла увлачење у оружани сукоб, јер је мир примарни интерес свих нас, а посебно актуелних припадника наше војске и система одбране у целини.

■ *Вероватно пратите активности Удружења војних пензионера Србије. Какви су Вам утисци с тим у вези?*

– Током више од две деценије постојања и рада Удружење се афирмисало као репрезентативни и истински заступник права и интереса војних пензионера. Неколико акција које су упорно, осмишљено и доследно реализоване дале су и конкретне резултате. Пензионисаним официрима и подофицирима исплаћен је значајан део закинутих пензија, што сведочи о упорној борби УВПС да се у пуном обиму реализују законом утврђена права. Колико пратим активности Удружења, запазио сам и значајну активност на очувању здравствене заштите војних осигураника, популације која је радни век провела у специфично тешким и захтевним условима.

Удружење је недавно стало у заштиту људских права генерала у пензији Милосава Бојовића, који је био ухапшен на Косову и Метохији. Посебно истичем заслуге УВПС у неговању слободарских традиција нашег народа и баштине војног позива.

Све у свему УВПС игра значајну улогу у заштити права војних пензионера и њихових чланова породица.

Сматрам да би требало пронаћи начине да се војни пензионери више ангажују на значајним државним пројектима и у реализацији друштвених задатака, јер би тиме дошли до изражаја разноврсна знања и нагомилано искуство које поседују, што би било на обострану добробит.

Звонимир ПЕШИЋ
Снимио: **Јово Мамула**

По претходном договору са Председником Бором Јовићем који је председавао седницама Председништва СФРЈ 12. децембра 1990. године, Информација ССНО је члановима Председништва достављена непосредно пред почетак седнице, на којој је требало донети Наредбу о разоружвању свих паравојних састава у земљи и враћању илегалног оружја. Било је неопходно да се овако поступи како ранијим достављањем информације не би непотребно били обелодањени подаци из тог документа и упозорени главни актери криминалне и илегалне делатности. Информација је била достављена свим члановима Председништва СФРЈ али, на наше велико изненађење, није разматрана јер на седници није био присутан Васил Турковски, па је одлучено да се разматрање одложи до следеће редовне седнице Председништва, дакле тек 9. јануара 1991. године.

Овако неодговоран и ничим оправдан однос председника Јовића према строго поверљивим и врло осетљивим подацима Управе безбедности не само да је доводио у питање безбедност читаве акције „Штит”, него и личну безбедност људи, а пре свих капетана Јагара који је био у непосредном контакту са главним актерима чије је лишавање слободе тек требало да следи.

Шта се спрема, Месић обавештава Врховништво

Одмах по завршеној седници Председништва СФРЈ Стипе Месић је са информацијом похитао у Загреб да обавести Врховништво о изненадном открићу и шта им се спрема, а ја сам пожурио на хитан контакт са капетаном Јагаром, да га упозорим на насталу ситуацију и могуће последице које су се могле очекивати. По договору он је у ка-

ПИШЕ:
**Александар
ВАСИЉЕВИЋ**
Генерал-потпуковник
у пензији

сним сатима стигао у Липик са својим колегом и кумом мајором Бранком Штрпцем. Када сам стигао у Липик, Јагар као и увек добро расположен, није се много узбуђивао око онога што сам му саопштио. Ценио је да Шпегел није толико виспрен да би посумњао у њега као извор података наведених у информацији, а мени је било битно да Владу уверим да његово име нигде није конкретно споменуто. Према томе, ако и дође до расправе како су подаци процурели, треба потенцирати да је он правремено изнео своје сумње према неким људима у организацији. Уз то би требало додати и могућности да су добијени и прислушкивањем на неким местима. Ипак, договорили смо се да у наредним данима смањимо активности а повећамо опрезност, након чега ће се закључивати шта нам у даљем ваља чинити.

Само неки дан касније, након што је Месић однео информацију ССНО у Загреб, МУП Хрватске одмах је извршио мобилизацију 50 одсто свог резервног састава, појачао је своје раније и успоставио нове контролне пунктове на прилазима и око војних објеката. Полицијским управама достављене су депеше којима се стављају ван снаге сви дотадашњи ратни планови и организационе шеме ТО и МУП-а Хрватске. Наређено је да ће се у даљем поступати само по наређењима Врховништва Хрватске, у чије име ће руководити и командовати министар Шпегел. А онда је изненада Јосип Перковић дошао код пуковника Бошка Келе-

Историја ће рећи у којој мери је Председништво СФРЈ испуњавало уставне обавезе

чевића, начелника безбедности у 5. војној области. Слаткоречив, почео је да критикује рад и поступање неких одговорних људи у МУП-у Хрватске који, каже, праве разне будалаштине, као што је слање депеше МУП-у у Ђурђевцу да одмах буде у готовости за блокирање и разоружавање граничне јединице. Поводом тога Перковић је, наводно, реаговао код Перице Јурића, говорећи му да је такво наређење могао да пошаље само неки прави кретен, а он му одговара да је ситуација експлозивна и да има податке да се у Бјеловару спрема јединица ЈНА од 180 људи која само што није упала у полицијску станицу и разоружа је. А онда Перковић наставља:

Игре и једне и друге стране

–Ја одмах све то проверим и установим да ништа није тачно и да војска не предузима никакве посебне мере. Значи, обична гласина на коју су ови у МУП-у насели. Бошко, хтео сам да ти кажем, ја и министар Бољковац осећамо да нам неке ствари измичу контроли. Ево, имали смо, а имамо и сада, окршаје са неколицином људи на терену. Ви знате да се попуњавао и мењао резервни састав полиције и да се то још увек ради, а ту се ишло на непроверене и проблематичне људе. У Бјеловару и Задру су правили срања, па су то радили по скупштинама ХДЗ. Могу да ти кажем да је нама крваво стање у Славонији и са тим оружјем и са тим резервним саставом, а нарочито са тим је**ним Главашем. Он је нама тамо све организирао и све преузео и неће се смирити све док га неко тамо не од**бе и поврати полицију тамо где јој је место. Нема дилеме, Главаш ће тамо направити срања, ми га тамо не можемо од**бати јер он држи славоски ХДЗ. Кажем ти, полиција се отргла и ми ту немамо контроле. Ево, министар је наредио да се одузме оружје од сваког ко нема дозволу да га може имати и носити. Ако ви као Служба имате нешто око тога, дајте нам податке и ми ћемо одмах

реаговати. Иначе, онај мали кретен што сте са њим разговарали у Бјеловару, то нисмо хтели да дижемо буку и на неки ниво, јер он је резервни полицајац и као такав вам је дао ту је**ну пушку!

Очигледно је зашто је Перковић дошао код пуковника Келечевића и ко га је послао да би санирао последице онога што су чинили а и да сазна нешто више него што је било написано у нашој Информацији за Председништво СФРЈ.

Имали смо сазнања да ће Шпегел доћи на рођендан неком пријатељу у Вировитици, па процењујем да је боље преузети иницијативу и проверити његов однос према капетану Јагару него и даље чекати у неизвесности да ли је почео да сумња у њега. Сетих се да смо раније од органа безбедности 1. војне области добили фотографије неких празних сандука оружја из Мађарске, који су остали у оном хангару у околини Жупање. На њима се јасно виде бројеви пушака које су биле у њима, па ми је синнула идеја да би једна од тих фотографија могла послужити као добар повод да наш капетан Јагар опет „обавести“ Шпегелја како има важан податак који му не може саопштити телефоном.

Шпегел Јагару открио важне податке

А онда му је сложена прича како је пуковник Васиљевић опет био у Вировитици и да је на састанку са органима безбедности био јако незадовољан њиховим радом што нису открили где је ускладиштено оружје које је увезено из Мађарске, док у другим гарнизонима не само да то добро раде, него чак и фотодокументују податке до којих долазе. Па је љутит побацао фотографије о томе, а капетан је једну фотографију склонио, па ево то хоће да покаже Шпегелју.

Ишчекујући нестрпливо како је прошао контакт капетана Јагара са Шпегелом после провале Информације

СНО преко Стипе Месића, касно ноћу ето њега, безбрижног као и увек, са причом:

–Шпегел ме је похвалио за сналажљивост и одважност, говорећи да само тако треба радити, а онда је хтео да узме и понесе фотографију. Рекао сам му да му не смем дати фотографију. Јер, ако се Васиљевић врати и потражи фотографију која му недостаје, ја ћу је извадити из касе и дати му је под изговором да ми је остала у свесци због брзине којом је он отишао од нас. Шпегел ме је опет похвалио за добро размишљање а онда је узео да запише број сандука, јер ће му то сигурно помоћи да установи где су то органи безбедности успели да уђу тамо где је оружје било складиштено и дељено.

Пошто се баш орасположио због фотографије чији је број записао, Шпегел је Јагару поверио да располаже информацијом да је служба безбедности ЈНА открила увоз оружја и како је његова подела ишла линијом ХДЗ, али да су пронашли начин како ће то замаскирати и изманеврисати – отштампаће фиктивне легитимације за резервни састав МУП-а и поделиће их хадезеовцима који су већ примили оружје и муницију. Због тога што је ствар са оружјем проваљена на неким местима, већ је наређено командирима станица полиције у Осијеку, Ђакову, Славонском Броду, Винковцима и Жупањи да одмах све људе који су примили оружје, преузму као свој резервни састав. Већ сутра ће их у Осијеку постројити као своје чете, поделити им полицијске значке и легитимације, а оружје ће и даље држати по кућама. Убрзано се на овоме ради и у Сплиту и у Дубровнику и у другим далматинским градовима. За седам дана све ће то бити готово, све ће бити легализовано, нема везе што немају полицијске униформе, носиће војне ко има или шта већ има код куће.

Несагледиве последице одлагања одлуке

Ето последице оног неодговорног односа председника Јовића што је без икаквог разлога поделио Информацију СНО члановима Председништва СФРЈ, а онда одложио њено разматрање тек за месец дана. Ипак, нама је било најважније да Шпегел не само да није посумњао у улогу капетана Јагара, него му је чак и саопштио шта Врховништво чини да замаскира прљаве послове у које је ушао.

Органи безбедности и даље долазе до нових података о подели оружја и о паравојним саставима који су формирано. Све чешће се шенлучи са оружјем и чује се рафална паљба из аутоматског оружја, најчешће на рубним подручјима, где живи већински српски живаљ.

Како су текли петооктобарски догађаји

СВЕ ЈЕ БИЛО ВЕШТО РЕЖИРАНО

Правила налажу да се напад одбија ватром. А то значи пуцати из оружја кога имаш а пуцање значи убити, кога - непријатеља, своје грађане.

ПИШУ: генерал-пуковник у пензији
Миодраг СИМИЋ
Генерал-потпуковник у пензији
Стаменко НИКОЛИЋ

- да међу демонстрантима има родбине и пријатеља старешина и војника који ће сада пуцати у њих.

- да ће тај рат имати за последицу неколико десетина хиљада мртвих, јер се само демонстрацијом силе од стране Војске, демонстранти неће уплашити а још мање побећи. Поготову ако се узме у обзир чињеница да ће поједини демонстранти под утицајем алкохола, наркотика и других подстицајних средстава уз агресивно понашање организатора, кренути свим расположивим средствима у обрачун са припадницима Војске;

- да ће страни ментори број жртава десетоструко увећавати и хитно интервенисати употребом војне силе под изговором „спречити ширење грађанског рата и угрожавања мира у региону“. Тиме би страни фактор фактички окупирао Савезну Републику Југославију и преко жртава нашег народа уз његову помоћ остварио циљ који није постигао ни у Рамбујеу а нити агесијом на Савезну Републику Југославију 1999;

- војно руководство би било лажни кривац за избијање грађанског рата јер је „савесно“ поступило по наређењу председника;

- да ли је ту и такву цену неко спреман да плати за остварење немогућег циља и потпише смртну пресуду, народу, држави, себи.

Предлог начелнику Генералштаба ВЈ

б) Ако се не употреби Војска:

- војни врх може бити проглашен за издајнике и да му се, због одбијања извршења наређења и за све што су демонстранти учинили држави, суди за велеиздају;

- жртве на улицама би биле минималне, а то се не би могло приписати војном врху. Жртве би биле на страни демонстраната и интервентних снага Министарства унутрашњих послова. Оне су „реалне“ а кривицу би сносили организатори демонстрација. На страни Министарства унутрашњих послова су „оправдане“ са аспекта њихове намене за такве ситуације;

- страни фактор би теже могао наћи разлога да се војно умеша јер свака држава употребљава легалне снаге за заштиту свог уставног поретка;

- војска би имала легитимно право да се супростави страном војном фактору.

На крају смо се договорили да начелнику Генералштаба предложимо следеће:

1. Војска се може употребити само за ор-

ганизацију одбране војних објеката, јединица Војске Југославије и виталних објеката који су од посебног интереса за земљу јер за то постоје разрађени планови;

2. Ни под којим условима Војска се не сме употребити за разбијање демонстрација;

3. Евентуална наређења председника за употребу Војске не треба у старту одбијати већ кроз дипломатске одговоре добијати на време. Треба очекивати велики притисак од стране председника, али је на њему историјска одлука;

4. Уколико председник оцени да му је потребна помоћ војног врха у доношењу одлука, ставити му се на располагање;

5. Ако се генерал Павковић одлучи да употребу војске за разбијање демонстрација, не може да рачуна на подршку осталих генерала из војног врха.

У вечерњим сатима затражили смо да дођемо код генерала Павковића, како би му изнели наше закључке и нека друга наша размисљања.

Саопштили смо му свих пет закључака и предложили да смо спремни да му детаљно образложимо сваки предлог. Када је то саслушао, саопштио нам је да жели да чује детаљну анализу свих предлога, рекавши узгредно: „Ви то катастрофично схватате. Чули сте министра полиције да гарантује да сутра у Београду неће бити критична маса демонстраната, да располаже довољним снагама за разбијање, да у потпуности држе ситуацију под контролом и да им није потребна било каква помоћ Војске“.

Пошто смо му изложили детаљно анализу, генерал Павковић је рекао: „Прихватим предлог ...а одлука ће бити плод наше заједничке анализе у реалном времену“.

Шта се догађало на дан „Д“

На својим смо радним местима (ту смо и преноћили), примамо извештаје потчињених и припремамо кратко јутарње реферисање начелнику Генералштаба. У 06.30 часова већ смо у кабинету начелника Генералштаба. После кратког реферисања, свако одлази на свој задатак. Нас тројица (генерали: Стојимировић, Николић и Симић), по јучерашњој одлуци, остајемо у кабинету НГШ, да одатле пратимо ситуацију и предлозима помогнемо начелнику Генералштаба у доношењу одлука примерене ситуацији у реалном времену.

Поред наших веза са потчињеним јединицама, обавештајцима и контрабаштајцима који се налазе на улицама Београда, створили смо могућност праћења радио-саобраћаја Министарства унутрашњих послова у свим мрежама. Тако смо били у току догађаја по свим питањима у реалном времену. У седам сати сазнали смо да се из великог броја насеља и градова крећу колоне возила са демонстрантима ка Београду.У

После састанка код председника Милошевића закључили смо да министар полиције не влада ситуацијом у земљи, да му неко сервира лажне информације и да они у МУП-у нису спремни за сутрашњи дан. Било нам је несхватљиво да министар полиције не зна да је једно село, не тако непознато, у блокади већ десетак дана. То је чињеница од изузетног значаја, а он и председник би о томе морали хитно да буду обавештени, посебно ако се има у виду у ком се тренутку то дешава. У понашањима дела снага Министарства унутрашњих послова има чудних ствари које ми подводимо под сукобе струја за власт и противника а присталица демонстраната.

На крају смо дошли до кључног закључка да ће руководство Министарства унутрашњих послова, на највишем нивоу, сутра издати државно руководство, методом преврата и насилног мењања власти, само што ће носиоци посла бити демонстранти а они неми и немоћни посматрачи.

Исто тако смо закључили да ће се државно руководство грчевито бранити и сигурно захтевати - наредити употребу Војске, а то је оно што управо и жели страни фактор који руководи свим овим догађајима. То ће значити грађански рат у Србији, са брзом окупацијом земље од стране плаћеника НАТО-а. У таквом разматрању и закључивању себи смо поставили само једно питање и захтевали адекватан одговор: Како поступити ако ситуација измакне контроли и у случају да снаге Министарства унутрашњих послова да је обузда а председник нареди употребу Војске.

На помолу је био грађански рат

На то судбоносно питање дуго смо тражили одговор, темељито консултујући кључна и основна документа, којима је регулисана надлежност и употреба Војске, а то су: Устав Савезне Републике Југославије, закони о одбрани и Војсци и Правило службе Војске Југославије.

У расправи и сучељавању мишљења дошли смо до следећих закључака:

1) Са аспекта законске регулативе, председник Савезне Републике Југославије има право да нареди употребу Војске, али притом морају бити испуњени неки од предуслова:

- да демонстранти и њихове активности угрожавају уставни поредак Савезне Републике Југославије;

- да постоје одлука Врховног савета одбране о угрожености уставног поретка, те да је неопходна употреба Војске;

- да Војска поседује разрађен План употребе и одобрен од председника Републике;

- да Војска буде обучена, оспособљена и опремљена за разбијање демонстрација;

Под претпоставком да до употребе буду испуњени сви наведени предуслови, одлука мора бити мерена са могућим последицама.

2) Са аспекта могућих последица:

а) Да се употреби Војска:

- Војска није оспособљена и опремљена за разбијање демонстрација већ за разбијање и уништење непријатеља. То подразумева у основи употребу ватреног оружја, што за последицу има жртава на обе стране;

- такав сукоб поприма карактеристике рата и то најгорег могућег грађанског;

Испред зграде Скупштине СРЈ окупило се више десетина хиљада грађана

једном тренутку у кабинет улази генерал Марјановић и мало иронично рече: „Јесте ли чули преко средстава везе да је Влајков први прстен потпуно одрадио задатак и замислите ни једно моторно возило са демонстрантима из унутрашњости није успело да крене за Београд. Видиш Симке да је Влајко јуче био у праву.“

Начелник Генералштаба ноншалантно одговори: „Марјане, очито је да имаш смисла за хумор.“

Настављамо са праћењем ситуације. Загључујемо да се велики број моторних возила и аутобуса са демонстрантима креће и све је ближи Београду.

Нешто пре 10.00 ч. Осећа се велика нервоза код бранилаца барикаде испред Липовачке шуме на Ибарској магистралу из смера Чачка.

Сустижу возила демонстраната, разјарени су и прете полицији уз питање како је смела да их заустави. Министар полиције, Влајко Стоиљковић зове генерала Павковића и каже: „Генерале, пошаљи ми хитно бар један тенк са ралицом како бих заштитио барикаду и зауставио демонстранте.“ Начелник Генералштаба му одговара: „То је сада немогуће, тенк није путничко возило већ се такво средство мора увозити на вучни воз и тако допреми до одређеног места, а за то је потребно више од пет часова. Да сте јуче прихватили нашу понуђену помоћ код председника, ми бисмо све то на време припремили. Јуче сте, уз гљутњу, то све одбили тврђом да имате довољно снага и средстава и да то све можете сами успешно решити.“

Око барикаде из минуте у минут ствара се све већа маса људи а колона моторних

возила на магистралу достиже више стотина метара у две колоне. То је једна од барикада министровог другог прстена одбране Београда. Демонстранте предводи Велимир Илић из Чачка. После краткотрајних препирања, међусобних вербалних претњи, демонстранти су и поред „жестоког“ отпора снага Министарства унутрашњих послова, голим рукама уклонили барикаду и наставили кретање ка Београду. Браниоци су постиђено то пратили убеђени да су до зуба „наоружаном“ противнику пружили „достojан“ отпор, вредан хвале, само не знамо од кога. Загључујемо, да нешто није у реду са снагама Министарства унутрашњих послова, јер су без отпора предали барикаду, да то све није случајно и да се спрема страшна „олуја“, а градоносни облаке мораће неко други да разбија. Осећамо да се за Војску припрема тешка ситуација.

Да ли је испланирана клопка за војску

Све до поднева број демонстраната испред Скупштине Савезне Републике Југославије се убрзано увећавао, па смо проценили да је већ тада било 80.000 демонстраната орних да „победу“ на изборима верификују испред Скупштине, јер је то ваљда демократски и примерено европским стандардима, мада се по тим стандардима власт не осваја на улицама. На путевима ка Београду и у самој престоници није било већих сукоба полиције и демонстраната.

Такво понашање снага Министарства унутрашњих послова још децидније потврђује наше сумње у постојање могућег прећутног договора челника Министарства унутрашњих послова и Демократске опозиције Србије о томе да у храбрим налету једних, други и поред „одсудне борбе“ нису успели да их зауставе. Још једном смо се сложили да се прави „клопка“ у коју треба да улету Војска и тиме на себе презузме потпуно одговорност за све даље што ће се догађати. Због тога морамо бити још обазривији, не доносити исхитрене одлуке и остати доследни закључцима од јуче, посебно ако се има у виду да расплет драме, тек предстоји.

Између 12 и 13 часова долази до неколико сукоба полиције и демонстраната испред Скупштине. Полиција употребом сузавца успева да заштити зграду. Маса се из часа у час увећава. Око 13 часова челници Демократске опозиције Србије на јарболе испред Скупштине истичу заставе Нове Србије (НС), Демократске странке (ДС), Демократске странке Србије (ДСС), Демокришћанске странке Србије (ДХСС) и других.

Око 13.30 часова студенти крећу у протесну шетњу ка демонстрантима. Око 14.00 часова маси се обраћају челници Демократске опозиције Србије, док група наоружаних људи упада у зграду Радио телевизије Србије. Запослени штрајком прекидају програм.

Полиција још увек успева да спречи улазак демонстраната у зграду Скупштине. Око 13 часова начелника Генералштаба по-

зива председник и саопштава му да је ситуација критична и да Влајко тражи помоћ Војске и да буде спреман за пружање помоћи. Начелник Генералштаба одговори: „Господине председниче, све ово нам изгледа на добро испланиран сценарио, како је могуће да за тако кратко време, без скоро икаквог отпора полиције, демонстранти у тако великом броју стигну до Скупштине. Јуче Вам је Влајко гарантовао да ће спречити критичну масу људи у Београду. Знате да је јуче одбио Вашу понуду да им војска пружи помоћ. Имају они довољно снага и средстава за разбијање тих демонстрација и да спрече нагоре, само ако постоји истинска жеља и воља за то. Искрено сумњам у њихове намере. Јединице сам ангажовао на заштити наших објеката и људи, посебно оних који су рањиви а због ситуације им се не може, у случају потребе, брзо пружити помоћ. Ако бих морао пружити помоћ снагама Министарства унутрашњих послова морам све то да препланирам, а то тражи време. Размотрићу то са својим колегијумом“.

Добро, одговори председник и спусти слушалицу.

Питалице и могући одговори

У том тренутку схватамо да ће у даљем степену усложњавања ситуације притисака од стране председника бити све више да Војска интервенише.

Око 14.30 ч. поново зове председник: „Генерале ситуација је критична, Министарство унутрашњих послова испред Скупштине води огорчене борбе са демонстрантима и тешко да ће их спречити да уђу у Скупштину, а већ су ушли у зграду Радио телевизије Србије и прекинули програм. Ти убрзај припрему Војске за ангажовање.“ Господине председниче, управо сам завршио састанак Колегијума и дао конкретне задатке. То се сада мора преточити на папир, у План, све то се мора исконтролисати, увезати, ради мо најбрже што можемо“. Тиме се разговор заврши.

Настављамо да пратимо ситуацију, истовремено покушавамо да пронађемо прави одговор председнику пре него изда наређење за употребу Војске. Свесни смо да се наређење не сме грубо одбити. Тражимо неке логичне разлоге који указују на огромне ризике и одговорност онога ко то учини за могуће жртве које ће се бројати у десетинама хиљада.

Условно речено играмо се питалицама и одговорима, или како то ми војници кажемо постављањем супозиција и тражењем одговора.

Наш међусобни разговор некако овако тече: „Шта ако возач тенка стане усред масе и преда се демонстрантима; ако члан посаде отвори ватру из митраљеза; ако демонстранти заробе посаду тенка и тенком се супроставе осталима у колони; ако запаље и униште и тенк и посаду. То су све могуће ситуације и сада је потребан уман и рационалан одговор, како реаговати“.

Правила налажу да се напад одбија ватром. А то значи пуцати из оружја кога имаш а пуцање значи убити, кога непријатеља, своје грађане. Ако је то тако, па колико је жртва до сада пало у тим „огорченим борбама“ снага Министарства унутрашњих послова, Уставом задужене за овакве ситуације.

КАКО ДО КЊИГЕ

Књига „Истина и заблуде о петом октобру 2000. године“, чије делове објављујемо у овом и наредним бројевима „Војног ветерана“ може се набавити путем телефона: 064 225 2013

Агресија НАТО пакта на Србију (СРЈ) 1999. године

ПОЧЕТАК ПЛАНЕТАРНЕ НЕСТАБИЛНОСТИ

Војни интервенционизам НАТО-а, са САД на челу, постао је глобална појава. Циљ је, такође, глобални – успоставити силом пуну контролу над важнијим потенцијалима на Планети, од геополитичких, инфраструктурних и економских до природних и људских, кршењем свих норми међународних односа и разарањем међународних институција на путу безобзирне похлепе и експанзије.

ПИШЕ:

**Живадин
Јовановић**,
председник
Београдског
форума за свет
равноправних

инфраструктурних и економских до природних и људских, кршењем свих норми међународних односа и разарањем међународних институција на путу безобзирне похлепе и експанзије.

Силу права замењује право силе - постало је гесло НАТО после агресије на Србију (СРЈ) 1999. „Сила треба да буде изнад права“ – пренео нам је Вили Вимер детаљ из стратегије САД изложене у кратком писму Канцелару Герхарду Шредеру, од 2. маја 2000. године. Пут глобализације ауторитаризма је поплочан. Додуше, у одори демократије.

А шта су за собом остављали „борци“ за демократију, цивиле, људска права, права националних мањина, или штитоноше заштите самопрокламованих „националних интереса“?

Најкраће речено – хаос; милиони убијених и рањених; десетине милиона избеглица и расељених; сукобљене нације, племена, религије; разорена друштва и растргане државне територије; Исламска држава и глобализовани тероризам; милитаризација; трка у наоружању; глобално неповерење и конфронтација.

Равноправност без ратова?

Чули смо од нашег пријатеља Захари Захаријева упозорење о опасности од глобалног конфликта. Ми се надамо и, колико можемо, боримо да до тога не дође. Наша нада и очекивања заснивају се на дубоким променама у глобалном распореду снага у корист снага мира, равноправне сарадње, поштовања међународног права, посебно принципа суверене равноправности и на обнову улоге Уједињених нација како крвне организације светске заједнице народа. Епоха униполарног светског поретка и систем либералног корпоративног капитализма неповратно одлази у историју, а са њом, надамо се и верујемо, одлази и

НАТО као њихова главна полука и реликт хладног рата. Међутим, и поред тога, не смемо previdети да у главама идеолога „изузетности“ и „мисионарске улоге“ мисовани процеси не функционишу као код других људи. Судићи по њиховим класификацијама „добра“ и „зла“, „пријатеља“ и „непријатеља“, „правде“ и „неправде“, „терориста“ и „умерене опозиције“, или „бораца за слободу и демократију“ – још увек није мали број „стратега“ који сматрају да је у одбрани привилегија у међународним односима свако средство допуштено.

Најопасније су структуре „из сенке“ и моћници који сматрају да се историја, ако већ није добровољно прихватила свој крај, може уништити, казнити или бар зауставити. Не прихватају ништа и никога који представљају препреку безакоњу и слепом егоизму на који су се навикли током протеклих деценија и векова. Постаје им јасно да на привилегије и „изузетност“ у светским односима даље не могу рачунати, добровољно их се не желе одрећи. Русија, Кина, друге земље БРИКС-а, већина земаља у светској заједници не прихвата туђу вољу као своју, још мање, туђе интересе као своје. Хоће ли заступници теорије „изузетности“ прихватити равноправност и партнерство у светским односима, или ће посегнути за оружјем, можда, чак и нуклеарним да сачувају старе и освајају нове привилегије? Хоће ли признати шта су стварни циљеви њихове континуиране војне експанзије на Исток од 1999. и „Бондстила“, до „ротирајућих команди“ и тзв. антиракетних штитова на руским границама? Од одговора на ова и слична питања зависе будући мир и стабилност.

Велике опасности милитаризације

Ко дуго, без последица, гази основне принципе Повеље УН, ко производи хаос и „сукобе ниског интензитета“, ко обара и поставља лидере других народа, ко нема обзира за легитимне интересе других народа и држава, ко је навикао да промашаје своје политике преваљује на плећа других, ко се саживео са праксом да његова увек буде последња па чак и онда када очигледно обманује и свој народ и читави свет, тај свакако није имун ни на хазардерске потезе! И у томе је извор велике опасности.

Агресија НАТО пакта 1999. године против Србије (СРЈ), била је почетак ланца агресија и интервенционизма који је постао глобална појава, праћена великим проблемима као што су разарање суверених држава, масовно избеглиштво, ширење тероризма, милитаризација међународних односа. Ако се томе додају продужена економска криза, непрекидно продубљивање јаза између развијених и неразвијених делова света, између богатих и сиромашних делова друштва, растуће неповерење и конфронтација - резултат је глобална нестабилност или, како неки аналитичари закључују, нови хладни рат.

После агресије на СРЈ, уследио је напад „коалиције вољних“, углавном, чланица НАТО-а, и окупација Авганистана 2001. године, а потом оружана агресија против Ирака. „Вољни“ су, под вођством САД, окупирани Авганистан да би уништили Ал Каиду и одговорне за напад на Светски трговински центар у Њујорку и Пентагон у Вашингтону. Борба против тероризма, паралелно је проширивана на територије других држава, у првом реду на територију суседног Пакистана, затим, на Ирак, Јемен, Сомалију и друге земље. Колико је та борба била успешна сведочи досад незабележена експанзија тероризма, како на Блиском и Средњем Истоку, тако у Африци и, нарочито, његово преливање у Европу – од Турске, преко Француске и Белгије, до Шпаније и Велике Британије. Од напада „вољних“ у Авганистану су страдале хиљаде и хиљаде цивила, жена, деце, сватова, лекара и болничког особља, а производња хероина у тој земљи под окупацијом је порасла за више од 40 пута. Што се Пакистана тиче, становништво је страдало како од терориста тако и од „вољних“ који су се борили против терориста.

Када је реч о Ираку, подсетимо се још, да је то била агресија, такође, без одобрења Савета безбедности, под лажним, измишљеним изговором - трагања за оружјем за масовно уништење. Злочини у Абу Грайбу, Басри и стотине хиљада убијених цивила, међу њима и огромног броја деце, хладно су проглашени као жртве „вредне циљева“! Ни Клинтон, ни Медлин Олбрајт, ни Тони Блер никада нису објаснили – који су то циљеви који се могу мерити стотинама хиљада убијених цивила, жена и деце!

Затим су уследили напади појединих чланица НАТО-а на Либију, кршењем мандата Савета безбедности УН, који трају до данашњих дана. Током недавних напада оружаних снага САД на Либију убијено је и двоје службеника српске дипломатије. Наше мисли данас једнако су усмерене и према њима и њиховим породицама, према српској дипломатији јер су жртве глобализованог интервенционизма, као и жртве агресије НАТО-а 1999. године. Под овим или оним изговором, у овој или оној форми, спољне агресије и крвави пучеви незадрживо су се ширили - у Јемену, Малији, Сомалији, Сирији, све до преврата у Кијеву. Модел за то је успостављен 1999. и 2000. у Србији, односно, СРЈ.

Нови „демократски“

стандард: сила изнад права

Војни интервенционизам НАТО-а, са САД на челу, постао је глобална појава. Циљ је, такође, глобални – успоставити силом пуну контролу над важнијим потенцијалима на Планети, од геополитичких,

Рат у Либији изазван је због извора нафте

Током агресије НАТО-а на СРЈ гађани су претежно цивилни циљеви

Након агресије НАТО-а 1999. изграђена је највећа америчка база у Европи, а према неким, највећа и у свету, изван територије САД, то је база „Бондстил“, на српској територији, код Урошевца.

То је била прва у ланцу америчких војних база које су се потом множиле као печурке после кише. Прве три, после „Бондстила“, добила је суседна Бугарска а следеће четири Румунија. И тако, све до такзваних антиракетних система у Пољској, Румунији, и низу других земаља, све ближе руским границама.

Данас у Европи има више америчких и војних база НАТО-а него на врхунцу Хладног рата! Одавно већ нема ни Берлинског зида, ни Варшавског пакта, ни СССР-а, ни два супротстављена друштвена система, ни „осовине зла“. Шта је онда циљ енормног раста броја страних војних база у Европи, гомилања трупа и технике на њеном тлу, милитаризације процеса политичког одлучивања, милитаризације медија, раста војних буџета? Има ли уверљивог одговора?

Будући да смо под доминацијом медија НАТО-а у читавом свету, а посебно Европи, укључујући Србију, све мање имамо времена, нарочито опхрвани растућим со-

цијално-економским проблемима, размислимо да ли је све то баш тако као што гласе поруке са телевизија, из НАТО редакција и других места у којима доминира милитаризација.

Шта значи успостављање контроле ваздушног простора од Балтичког мора до Анадолије, линије која подсећа на доба римске империје? То су неки нови моменти о којима треба размишљати.

Као последица агресије НАТО-а против Србије (СРЈ) 1999. дошло је до милитаризације не само у смислу физичког гомилања оружја и трупа, већ и до милитаризације процеса политичког одлучивања. Институције у Европи, националне и оне регионалне, све више, постају покриће за одлучивање у уским круговима о таквим питањима као што су - санкције, војни издаци, нове стране базама, привилегије и имунитети трупа НАТО, све до питања чланства у војним савезима и питања рата и мира. Својевремено је Споразум о транзитивности трупа НАТО-а преко српске, односно југословенске територије, јавно брањен као чисто технички споразум, који није од интереса за јавност, за народ! У Уставу који је претходно садашњем, о чланству земље у међународним организацијама

(на пример у НАТО) одлучивао је парламент (Скупштина). У важећем Уставу те одредбе више нема! Да ли је и то знак напретка демократије? Сваки помен референдума о најважнијим питањима од „демократских промена“ 2000. до данас извршава се руглу. Зашто? Одбојност према референдуму о најважнијим питањима унутрашње и спољне политике тешко да се може објаснити одговорношћу институција, поверењем грађана добијеним на изборима, или бригом за напредак и бољи живот. Победа на изборима не може се третирати као „карт бланш“ ни за тоталну распродају преосталих потенцијала јавног сектора, ни за потписивање „правно обавезујућег документа“ са Приштином, ни за потпуну предају у наручје НАТО-у, ни за федерализацију Србије под видом децентрализације.

Контрасти савременог света

Издваја се за оружје а милиони људи напуштају своје домове а Блиског истока, тражећи запослење у Европи. Нису то ленштине како се злонамерно приказују, које су у потрази за лагодним животом, или које желе да поремете благостање Европљана. То су људи силом Запада и њихових арапских савезника, протерани са својих огњишта, људи који чувају голи живот и егзистенцију, идући трбухом за крухом. За разлику од лидера Запада, ти људи једноставно, немају алтернативе да преживе. Зато се и не могу зауставити ни оградама, ни патролама, ни на копну, ни на мору. Кључеви су у рукама запада – нека зауставе агресије, ратове, интервенције. Пре свега, нека зауставе рат у Сирији прекидом финансирања, наоружавања и обучавања терориста, завртањем свих славина снабдевања ИДИЛ-а. Уместо „дилова“ са Турском, нека се окрену инвестицијама и развоју земаља Блиског и Средњег Истока који ће младим нараштајима дати другу, бољу алтернативу ономе што нуде идеолози џихада.

Треба констатовати да су Русија и Кина, већ постали глобални фактори међународних економских и политичких односа. Формирање Азијске банке за развој инфраструктуре са око 60 земаља чланица, Развојне банке БРИКС-а и других, потпуно нових институција и пројеката глобалног значаја (Нови пут свиле 21. века) говоре да је време монопола у уређивању светских односа завршено.

Нема више озбиљнијих међународних проблема који се могу решавати без равноправног учешћа Русије и Кине. Верујем да је то претпоставка и за праведно и одрживо решење за питање статуса Косова и Метохије, у складу са резолуцијом Савета безбедности УН 1244. „Дилови“ које нуде бриселски и Вашингтонски комесари по којима Србија, у име „реализма“ и „европског пута“ мора да се одрекне свог уставног поретка, своје постојбине, историјског идентитета и резолуције СБ УН 1244, тешко да могу бити нешто више од провидне симулације и привида тобожњег решења.

НАТО верзија историје

Ревизија историје не почиње агресијом НАТО-а, али од ње добија убрзање. У том процесу инволвирано је много интереса и учесника, али је посебна улога додељена Хашком трибуналу. То је механизам који

поред осталог има за циљ да замени историчаре и да издиктира своју, уствари, НАТО верзију историје, посебно, оног дела који се односи на подручје бивше СФРЈ. За велику већину народа Србије Хашки трибунал је продужена рука НАТО пакта, који не дели правду, већ изриче пресуде и то, превасходно, припадницима српског народа.

Нисмо присталице теорија завере, али сматрамо да није случајно што је изрицање пресуде Радовану Караџићу предвиђено на дан почетка агресије НАТО на Србију (СРЈ). Некоме одговара да се пажња јавности са злочина НАТО-а почињених пре 17 година против српског народа и грађана Србије, преусмери на изрицање пресуде Радовану Караџићу. Очекују да будемо заузети тумачењима и спорењима у региону око те пресуде, а да се не види и не чује одавање поште хиљадама жртава у Србији и Црној гори, да се не чује шта народ мисли о разарању цивилних објеката, коришћењу оружја са осиромашеним уранијумом, касетних, графитних и свакојаким других бомби, да се не чује и не види каква је зла починио НАТО пакт, не само Србији и региону, већ и целој Европи и систему међународних односа.

Статистика говори да је, од 89 лица осуђених у судницама Хашког трибунала на укупно 1.380 година, 67 Срба, што је више од 2/3 укупног броја осуђених, са укупно 1.125 година затвора; четрнаесторица су Хрвати осуђени на 183 године, петорица су Бошњаци осуђени на 41 годину, двојица Албанци осуђени на 19 година, и један Македонац на 12 година затвора. Да ли је то одраз оне стварности у којој су започети и вођени грађански ратови и БиХ и Хрватској? Где је ту одраз злочина према српском народу у Сарајеву, Источној Босни, „Бљеску“, „Олуји“ и многим другим местима и атничким прогонима? Злочине према српском народу у Хрватској, Босни и Херцеговини и на Косову и Метохији, њихове извршиоце Трибунал није нашао!

Реформа Војске по мери агресора

Посебна заслуга припада нашој војсци, њеним борцима и генералима који су професионално и патриотски бранили земљу и народ. У тој борби животе је изгубило 1.008 војника и полицајаца. Њима, као и више од 2.500 погинулих цивила, међу којима је и 80 деце, данас одајемо пошту и саосећања са њиховим породицама. Само годину, две после агресије, током тзв. реформе војске, готово сви генерали, руководиоци одбраном од агресије НАТО-а послати су у пензију. А ко је спровео такву „реформу“? Били су то генерали НАТО-а, међу којима, британски генерал Бик и француски генерал Оланд, у својству саветника тадашњег министра одбране Бориса Тадића!

И шта смо добили од реформе, то најбоље знају припадници Војске Србије. Тенкове, хаубице, тешко наоружање уопште, у Смедерској железари, претопила је америчка фирма УС Стил (US Steel) док бивши тако најјевтинији и најквалитетнији челик. Кад су то завршили, Американци су рекли да им се више не исплати да остану у Смедереву, запаковали се о напустили Србију!

А шта је био циљ агресије? Распоређи-

вање америчке војске на Балкану, односно, на територији Србије, као прва карица у ланцу, распоређивања америчких војних потенцијала ка руским границама. Скок на Исток. Ново издање познате доктрине „Drang nach Osten“. У име ширења демократије и људских права. НАТО је уједно обезбедио образац за нове војне походе у другим деловима света, не обзирајући се на принципе међународних односа, Повељу УН, или Савет безбедности као најважнији орган за питања мира и безбедности. Међутим, статистичари и аналитичари су саопштили да је само у периоду од 2001. до 2011. године из Србије, такве каква је остала разорена током агресије НАТО, извучено 50 милијарди долара преко тзв. приватизације, посебно приватизацијом банкарског и финансијског сектора. Највредније компаније на Косову и Метохији, изграђене средствима Србије и бивше Југославије, пале су у руке америчких и компанија из земаља чланица НАТО-а. Прво првенства у приватизацији у Покрајини, где чуда, имали су и неки истакнути функционери Администрације Била Клинтона.

Да ли је то случајно?

Да се подсетимо: Силвио Берлускони је јавно рекао да му се француски председник поверио да је Француска војно интервенирала у Либији, јер и она има права да се домогне неког либијског извора нафте! Какав алтруизам у борби за заштиту цивилила, што је био званично прокламовани циљ војне интервенције у Либији! Неко може рећи – Берлускони је свашта причао, био је овакав или онакав? У реду, али он је био демократски изабран премијер једне демократске земље. Један од њих. Макар у по нечему и нетипичан.

Замислите цинизам којим политичари обмањују своје народе наводним праведним мотивима војних интервенција! У позадини су редовно голи егоизам, грабеж, незаситост.

Весли Кларк, главнокомандујући НАТО-а 1999. године изјавио је једној америчкој телевизији да је у Пентагону добио списак земаља које ће САД бомбардовати у наредном периоду. На питање водитеља зна ли због чега, Кларк је одговорио да му то нису прецизирали, али да он претпоставља да је због нафте.

Где је излаз?

Излаз је у прихватању нових реалности у светским односима где не може бити надређених и подређених, привилегованих и обесправљених, „изузетних“ и хендикипираних. Излаз је у враћању поштовању основних принципа међународних односа и међународног права, а пре свега, у поштовању принципа суверене равноправности. У ширем смислу, излаз је у јачању улоге Уједињених нација и поштовању Савета безбедности као најодговорнијег органа за мир и безбедност. У схватању да је мултиполаризација светских односа процес који се ничим не може зауставити, или прекинути, јер је у светлости нараслих моћи Русије, Кине и БРИКС-а, неминовност. У оријентацији на демократијацију међународних односа што у суштини значи – признавање права средњим и малим земљама на сопствене интересе. У одрицању од злоупотребе борбе против тероризма за ширење и наметање ужих геополитичких интереса великих сила, у

прекиду финансирања, наоружавања, обучавања и слања терориста у кризна жаришта.

Тренутно је за мир и безбедност најважније пронаћи мирно, политичко решење за рат у Сирији уз уважавање интереса свих унутрашњих политичких фактора, не рачунајући терористе било које феле у политичке факторе.

Тероризам је постао глобални проблем због двоструких стандарда, злоупотреба и манипулација тероризмом. Ми то знамо од грађанског рата у Босни и Херцеговини када су западне силе, посебно САД, директно и индиректно помагала премештање терориста са Блиског Истока, из Чеченије и Магреба, њихову обуку, наоружавање и организовање у јединице које су се бориле на страни снага Алије Изетбеговића. Ко се још не сећа бригаде „Ел Муџахедин“ чији су припадници позирали на фотографијама са одсеченим главама Срба! Касније су се Муџахедини, поново, уз подршку одређених земаља чланица НАТО-а, из БиХ преместили на Косову и Метохију ојачавајући снаге терористичке ОВК. А сама тзв. ОВК била је савезник, пешадија НАТО током агресије 1999 године.

Светска конференција о борби против тероризма

Може ли онда бити изненађујуће што се дуже време из БиХ и са Косова и Метохије регрутује највећи број бораца ИДИЛ-а? Шта рећи за делове БиХ који нису под контролом званичних власти Федерације БиХ, већ под контролом вехабиистичких вођа? Више од 60 исламских верских установа у Сарајеву и Федерацији БиХ такође је одметнуто од званичне исламске верске заједнице?

Предлажемо да се одржи светска конференција под окриљем Уједињених нација о борби против тероризма. Пошто је то комплексно питање које захтева пуно времена, деценије а можда и више, таква конференција треба да буде само иницијатор једног процеса стварања светске конвенције о борби против тероризма. Лидер и покровитељ борбе против тероризма морају да буду Уједињене нације ако хоћемо да се спасимо од нових убиства и даљег ширења тероризма у Европи и другим деловима света.

За Србију је излаз у успостављању и учвршћивању стварне, пуне неутралности и подизање тог опредељења на ниво једног од основних уставних принципа. По угледу на Аустрију и друге неутралне земље Европе које су чланице ЕУ. У вођењу уравнотежене спољне политике и отворености за равноправну сарадњу, без једностранних концесија или привилегија за било коју земљу, или групуацију. То није само могуће већ је егзистенцијална потреба и дугорочни интерес Србије. У поштовању достојанства и историјских искустава Србије. У бржем ослобађању комплекса инфериорности према Западу чије руке и историја односа према Србији нису чисти. У моралној обнови, усправљању и самопоуздању. У окретању себи, својим људским, научним, културним, геополитичким, природним и економским ресурсима као предпоставци за равноправну сарадњу са другима.

Како народ слави своје јунаке

ПОЧАСТ (НЕ)ОБИЧНОМ ВОЈНИКУ

Мештани села Грачац у срцу Шумадије сваке године се 29. априла окупе у центру села, где су подигли спомен-обележје војнику Живану Петровићу који је тог дана 1999. године, храбро бранећи отаџбину изгубио живот у селу Морине код Ђаковице. Ове године су замолили генерал-потпуковника у пензији Љубомира Драгањца да присуствује комеморативној свечаности и да им се обрати.

Брига о борцима за слободу: спомен-обележје које су подигли мештани Грачац војнику Живану Петровићу

Свечаност на високом организаторском нивоу могла би се назвати манифестација мештана Грачаца у којој су 17. пут за редом одали почит погинулом војнику Живану Петровићу. Све се одвијало по добро осмишљеном протоколу: опело локалног свештеника, чија родољубива беседа на крају чинодејствовања може да послужи за уџбенике како народ задојити слободарством, полагање венаца и цвећа на спомен-обележје подигнуто у славу војника Живана, интонирање државне химне, надахнут говор Љубомира Драгањца и уметнички програм у којем су учествовали ученици основне школе „Бранко Радичевић“ и певачке групе „Врњачки вез“. Свечаности су присуствовали представници крушевачког гарнизона Војске Србије, Скупштине општине Врњачка Бања, Живанови ратни другови и други.

Врхунац свечаности био је говор Љубомира Драгањца, који се препричава у Грачацу и Врњачкој Бањи.

„Прошло је тужних 17 година, а време са краја деведесетих година нам се чини као да су се збивале јуче. Деветнаест најразвијенијих земаља света, 24. марта 1999. године, без одлуке Савета безбедности УН, напало је малу, слободарску земљу, чији је циљ био отимање Косова и Метохије, колевке и корена српског народа. Био је то преседан у историји цивилизације. Била је то миленијумска грешка најмоћније силе на планети. По ко зна који пут у историји, поносни српски народ није поклекнуо, већ је устао да се брани, мада је то био асиметрични рат у

Супруга Мира и ћерка Јелена са генералом Драгањцем

којој је агресор био, како су то показале војничке анализе, чак 700 пута економски јачи и много пута бројнији, рекао је Драгањца.

Живан се одазвао мобилизацији

У наставку је генерал предочио крилатицу да радо Србин иде у војнике, која одражава светлу особину народа што се током векова усправно и јуначки борио против поробљивача, не дозвољавајући да му било ко и било када наруши слободу, ту највишу људску светињу.

„На позив за мобилизацију Живан се без размисљања одазвао Отаџбини, испуњавајући свету обавезу да брани и одбрани границе земље, како би сачувао кућни праг, своју нејач и топлину дома. Поступио је онако како би учинили прадедови, латио се оружја, како су то урадили многи овдашњи мештани и грађани широм Србије. Знао је

да ће борба бити тешка, неизвесна и препуна замки и опасности. Није се поколебао ни једног тренутка када је требало донети судбоносну одлуку и стане у строј славне 125. бригаде Војске Југославије, која је после рата одликована Орденом народног хероја.

Памтимо да је НАТО мучки ударио са дистанце, гађајући циљеве у нашој земљи високософистицираним ракетама из Јадранског мора и из авиона четврте генерације са безбедних висина од око 10.000 метара. Планери западног војног савеза били су уверени да ће прецизним погодцима наш народ, државно и војно риководство, после само два до три дана ракетирања и бомбардовања натерати на капитулацију. Преварили су се, како се то догодило Аустроугарима и Немцима, у Првом светском рату и фашистима које је предводила Немачка у Другом светском рату. Храбар и поносан народ знао је да је рат 1999. године вођен за бити или не бити, да је био праведан, моралан и хуман. Стога не чуди податак да готово никада као тада српски народ није био одлучнији и сложнији да се брани и одбрани и да је држава функционисала као савршени механизам.

Потом је генерал Драгањца изнео сажету анализу рата, о одбрани и отпору агресији НАТО-а у којој су изложени аргументи и најважније чињенице. Речима је у тим тренуцима било тесно, а мислима широко.

Био је тих, смеран и

спреман да помогне другима

„Губитак живота ничим се не може надокнадити, али се последице могу ублажити. Држава Србија, мада разорена и економски исцрпљена, није заборавила породице погинулих и рањене. Донела је низ позитивних прописа којима се омогућава достојан живот тих људи. Брига свакако мора бити стална и нико нема право да породицама погинулих смањује или ускраћује стечена права...

Тог кобног 19. априла 1999. године Живан је био на положајима за одбрану Косова и Метохије. Једна ракета пресекла је његов живот, унесрећила породицу Петровић.

Супруга Мира све ове године с тешком муком, стрпљиво и упорно подизала је Ивану и Јелену, школовала их и чинила све да их изведе на прави пут. Данас је Ивана студент, а Јелена ученица среће школе. На понос своје оцу и родбини.

Данас би Живан да је остао жив имао 50 година. Памтимо га као тихог, смерног, наочитог, упорног, радиног и часног човека, увек спремног да помогне другима у невољи. Сви су га у окружењу волели и ценили, рекао је између осталог Љубомир Драгањца.

Један од ратних Живанових сабораца који сваке године обавезно дође на комеморативну свечаност је ратни војни инвалид Бранко Марковић.

„Живан и ја смо тога дана трактором превозили рањенике. У трену нас је снажна експлозија одбацила 15 до 20 метара. Био сам тешко рањен, а Живану више није било помоћи. Касније смо сазнали да су нас гађали француски пилоти, кратко нам је испричао своју причу Бранко Марковић.

Свечаност у Грачацу, које је по пространству највеће у Србији, непосредно организује Слободан Дишовић. Он помно планира и прати сваки детаљ, јер како рече село које броји 600 домаћинстава не сме да обрука своје претке, а потомци морају да буду достојни својих претходника.

3. П.

Организација УВП у Нишу посвећена својим члановима

ДУГ СПИСАК ДОБРИХ ДЕЛА

Стара изрека да иза добрих дела стоје добри људи можда се најделотворније може применити на руководство организације војних пензионера у граду на Нишави. Минулих година њихове активности оцењене су највишим оценама. Од бројки њихових учинака би се многим завртело у глави. Од свега посебно годи и храбри њихова посвећеност корисницима војне пензије.

Када би се бирала најуспешнија организација у оквиру Удружења војних пензионера Србије, вероватно би се на самом врху или међу прве три нашла она која делује у Нишу. Сваки дан просечно тридесетак корисника војне пензије дође у просторије Градског одбора УВП Ниш, да би потражили одговор на неко од питања које их тишти, обавестили се о новинама у вези са остварењем неког од урушених права, обратили се за правну помоћ и уз помоћ стручних људи решили оно што не могу сами. Знају добро да их тамо чекају они који добро познају ситуацију, правно су потковани, имају искуство и да су нада све опредељени да помогну другима у невољи. У таквим условима занемарљив је број оних који оду незадовољни. Разуме се да има и оних чије захтеве је немогуће „сервисирати“.

Градска организација УВП Ниш, једна је од малобројних која пружа помоћ својим члановима и онима који то нису у вођењу парничног и управног поступка, од утужења до извршења, од подношења тужбе преко достављања поднесака, савета за излазак на рочишта до формирања документације за исплату пресуђеног дуга. Два маратонска судска поступка која су трајала више година свакако су додирнула готово сваког корисника војне пензије у Нишу и околини. Стога су њихова искуства богата јер су се за решавање проблема редовно обраћали стручњацима који су им излазили у сусрет, водећи их сигурно до позитивног исхода. Помагали су у процесу наплате тзв. малог дуга за период од 1. 8.2004. до 30.11.2007. године и за дуг на основу ванредног усклађивања од 11,06 одсто од 1. 1. 2008.г. до 31.10. 2015.године.

Статистика ревностно бележи успехе

Руководство УВП у Нишу за мали дуг од 1. 8.2004.г. до 30.11.2007.г., руководство Гр.Орг. УВПС Ниш је за своје чалнове урадило: више од од 3.000 тужби, око 3.000 прецизираних тужбених захтева, односно изјашњења на налазе вештака од стране тужиоца, исто толико предлога за извршење и решења за извршење Четвртог општинском суду, Извршном одељењу у Новом Београду и Извршном одељењу у Нишу. Истовремено сачињено је и одштампано више од 10.000 поднесака Трећем општинском суду у Београду, Општинском

Председник мр Милутин Пантелић

суду у Нишу, Вишем суду у Београду и Вишем суду у Нишу.

Може се само замислити колико је новца уштеђено војним пензионерима јер нису морали да правду потезу посредством адвоката. А тек колико су уштедели држави, јер су адвокатски трошкови заиста велики, а по пресудама су били обавезни да их надокнаде.

Дом Војске Србије седиште је нишке организације УВП

Ко зна, можда ће се надлежни у Фонду ПИО, најзад сетити колико им је Удружење војних пензионера Србије помогло у смањивању трошкова, па да макар у малом делу помогну организацију да живи нормалним животом, то јест да јој додели макар скромна средства за одвијање редовних и ванредних активности.

Пратећи шта су све активисти нишке организације урадили за војне пензионере и уопште за кориснике војних пензија председник Удружења Љубомир Драгањац је рекао да је све то импозантно и да нишко руководство УВП има чиме да се похвали. Нагласио је да су до Београда стигли многи гласови војних пензионера који су препуни захвалности за све оно што су им учинили људи који у просторијама Дома војске у Нишу свакодневно дежурају да би помогли људима око себе.

„Добро сте радили, по много чему сте водећа организација у оквиру Удружења војних пензионера Србије. Истрајним радом остварили сте уштеде војним пензионерима, али и држави. Постигли сте значајне успехе у омасовљењу чланства, имате истанчан слух за социјалну и хуманитарну помоћ онима којима је неопходна, посебно сте активни у остваривању здравствене заштите и лечења војних пензионера и чланова породица, остварили сте успешну и разгранату сарадњу са јединицама Војске Србије, програмски сличним удружењима и органима локалне самоуправе, рекао је између осталог председник Драгањац на недавно одржаној седници Годишње скупштине Градске организације УВП Ниш.

Темељна припрема чланова за судове

Када је реч о процесу за остварење права на ванредно усклађивање пензија за 11,06 одсто у нишкој организацији УВП написано је више од 2.800 иницијалних тужби, 2.500 тужби за период од 1. 1.2013. до 31.10. 2015.године, око 4.500 прецизираних тужбених захтева, односно изјашњења на налаз вештака од стране тужиоца, више од 500 предлога за ивршење и решења за извршење Основном суду у Нишу, Извршном одељењу. Томе треба придружити опко 12.000 поднесака за Основни суд у Нишу (највише за наставак

Са последње седнице Скупштине ГрОр УВП Ниш

покупка, за плаћање таксе, за застарелост, за достављање уверења-обавештења од Фонда ПИО, којим је признат дуг за цео период на основу Закључка Владе РС, за оставину и друго). Из деловодника је видљиво да је још поднето више од 1.000 устаних жалби Уставном суду РС. То се односи на оне кориснике војне пензије који су добили негативне првостепене и другостепене пресуде. Написано је и неколико предлога за понављање поступка јер тужиоци нису још добили уставне одлуке на уставне жалбе, а туженик и Влада РС су признали дуг за цео период.

Рад на извршењу овог задатка још увек траје, све док и последњи члан УВПС у Нишу не добије новац по поднетој тужби.

Како изгледа припрема тужиоца у нишком удружењу?

Онај ко има главну расправу на суду, дође један дан пре заказаног термина у удружење и објасни му се до детаља шта треба да каже на суду и како да се влада. Међу онима који одлазе на суд им и те како оних у позним годинама, па им се после усменог објашњења на папиру пружа оштампана изјава за суд. Дешавају се случајеви када они који су поднели тужбу преда папир написане изјаве, јер се због врешности тешко изражавају. На то судије обично реагују речима: „У реду, знамо да све ово радије у Удружењу војних пензионера. Поздравите их.“

Забележено је и случајеви када су војни пензионери са деведесет и две три године бриљантно наступали на суду, без потребе да их заступа адвокат.

У управном поступку за остваривање права на ванредно усклађивање пензија написано је више од 4.500 захтева за ванредно усклађивање пензија према Фонду СОВО и према РФ ПИО, Филијали Ниш (за неке је то рађено и више пута јер једно време Фонд за СОВО није примао пошту. Другостепеној комисији Фонда за СОВО

упућено је више од 3.500 жалби, а Дирекцији РФ ПИО у Београду – око 2.500 поновљеног захтева - ургенције другостепеној комисији Фонда за СОВО и Дирекцији РФ ПИО у Београду. Више од 7.000 тужби написано је и упућено Управном суду РС у Београду. Такође је на негативне пресуде Управног суда написано више од 2.500 уставних жалби Уставном суду РС. И да не набрајамо више те силне бројке.

Болесни имају само једну жељу

Посебно ваља истаћи чињеницу да у ВП Ниш помаже свим наследницима дугова, од утужења до извршења, иако они нису чланови удружења. Пружа им се правна помоћ и у вези са оставинским поступком.

У просторије удружења у Нишу долазе и војни пензионери ради правне помоћи за увећане трошкове становања, за доделу неповратног кредита од 20 хиљада евра и да би решили стамбену ситуацију.

Нарочито важно поглавље чини здравствено обезбеђење. Чланови Здравствене комисије веома су агилни при помоћи војним пензионерима и члановима њихових породица да што пре дођу до лекара одређене специјалности, да им се пружи одговарајућа терапија и да им се обезбеди потребан третман. У томе им нарочито помаже Витомир Панчић, председник Здравствене комисије, који је до пре неколико година био управник Војне болнице у Нишу, познаје добро права пацијената и могућности те здравствене установе, а одржава и добре односе са челницима Војне болнице Ниш. Панчић каже да здрава људи имају на хиљаде жеља, а они болесни – само једну. Зато је алармирао Удружење војних пензионера да се учини све како би Војна болница била попуњена одговарајућим кадром. Осим лекара одређене специјалности, тој здравственој уста-

нови недостаје чак 50 медицинских сестара и техничара. Како смо сазнали, у једном тренутку у једној смени једна медицинска сестра „покривала“ је чак три одељења лежећих болесника.

Посебна брига посвећена је старијим особама. Уз посете геронтолошком центру, организују се обиласци болесних и оних онемоћалих у њиховим домовима, када им се пружају потребне информације. Покренута је и иницијатива да се један војни објекат у Нишу оријентише на пружање услуга онима који сами себе више не могу да опсужују. И поред обећања надлежних, до сада није постигнут циљ, али ће Удружење наставити упорно да захтева оно што је неминовно да се учини.

Многим војним инвалидима у Нишу неопходна је терапија у баро-комори, па је неколико пута покретана иницијатива да се у Војној болници уведе оксигена терапија.

Већ је постало традиција да Градска организација УВП Ниш 24. марта, на дан отпочињања агресије НАТО-а на СРЈ организује манифестацију сећања на те дане, на хероје који су за одбрану отаџбине дали животе. Уметничким програмом уз ангажовање еминентних културних посленика, упућују се тада поруке мира, а свету апел да се тако нешто никада и нигде не понови. У томе је посебно запажен ангажман песника Мише Бакарча, за кога професионалци кажу да чини права чуда.

Поштовање слободарских традиција народа

У просторијама Градског одбора УВПС решавају се захтеви за једнократну новчану помоћ за лица која испуњавају услове. Такође се осигуравају они који желе да приступе „Дунав осигурању“ и „Делта ђенерали осигурању“.

Током године организују се 3-4 једнодневна излета до атрактивних туристичких дестинација, али је приметна чињеница да се за такве активности пријави недовољан број путника, па се аутобуси допуњавају „добровољцима“ из сродних удружења.

Посебно поглавље у раду УВПС је обележавање значајних државних и војних празника. У оквиру традиција полагају се венци на значајна спомен-обележја и одаје пошта палим ратницима за слободу земље. Представници удружења редовно се одазивају позивима државних и војних институција када се обележавају значајни датуми из историје Србије.

И најзад, уз ризик да некога од оних који свакодневно изгарају у Градској организацији УВП Ниша не заборавимо, споменућемо пре свих бескомпромисног борца за права војних пензионера мр Милутина Пантелића, председника ГрОд, Зорана Јашовића, заменика председника ГрОд, Топлицу Илијића, потпредседника ГрОд, Станка Боснића, члана ГрОд УВП и Ненада Тошића, који се бави финансијама. Њима припадају велике заслуге за успехе које је последњих година постигла градска организација УВП Ниша.

3. Пешић

Изложба о агресији НАТО-а на СРЈ у Нишу

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ

У сарадњи Команде Копнене војске и Клуба генерала и адмирала Србије у Нишу је 5. маја отворена изложба академског сликара Милена Чуљића под називом „Да се не заборави“. Бројни посетиоци Дома ВС имали су прилику да виде седам повезаних целина фотографија и текстова о агресији НАТО-а на СРЈ: Агресија, Одбрана, Жртве, Еколошке последице, Протести грађана, Живот под НАТО бомбама и Последице агресије.

Уз бројне грађане, изложби су присуствовали градоначелник Ниша др Зоран Перишић, начелник округа др Александар Цветковић, представници Српске православне цркве, официери, подофицири и војници.

Генерал-потпуковник у пензији мр Петар Шкрбић је на отварању изложбе између осталог рекао:

„Захвални смо Команди Копнене војске са генералом Симовићем на челу што је омогућила време, простор и укупну организацију за изложбу о агресији НАТО-а, чији је аутор академски сликар Милена Чуљић. Овде у Нишу у Дому Војске Србије, у граду који је био изложен бомбардовању више пута без кривице и повода, без разлога, али са мотивима и намером агресора да се уништи још један српски слободарски град, као пример свима онима који су непокорни како ће проћи уколико следе своју непокорност, изложба има посебан значај.

Током седам година изложба је постала својеврстан меморијални центар. Она је аутентичан и оригиналан споменик јер је превазишла основну намену – једнократно подсећање на трагични догађај – агресију НАТО-а и часно поступање Војске и народа Србије у одбрани од те агресије, чији је основни садржај било бомбардовање.

Изложба живи од 2009. године, када је 24. марта први пут приказана у Београду, поводом 10 година од агресије НАТО-а.

Надахнутим војнички изговореним речима посетиоцима се обратио генерал-потпуковник Милосав Симовић, командант Копнене војске:

„Ниш, град цара Константина и царице Јелене, у својој историји, много пута је страдао. Многе војске са запада према

истоку и са истока према западу, пролазиле су кроз Ниш, бомбардовале га и уништавале.

У новијој историји, после балканских и светских ратова и оружаних сукоба у бившој СФРЈ, мало ко је могао и помислити да ће Србија и Ниш бити бомбардовани у 20. веку. Нажалост, без сагласности УН, 19 држава окупљених око САД, Велике Британије, Француске и Немачке, бомбардују СРЈ, тј. Србију и Ниш.

Прво бомбардовање Ниша и околине било је 25. марта, а последње 2. јуна. Прва жртва бомбардовања НАТО-а био је старији водник Аћим Тадић који је погинуо на аеродрому у Нишу 28. марта.

Током 78 дана бомбардовања, сирене за ваздушну опасност у Нишу огласиле су се 129 пута. Град је 52 дана, 5 сати и 14 минута био изложен ваздушним нападима, погинуло је 56 грађана Ниша и околине, повређено више од 200, срушено више од 120 и оштећено више од 3000 објаката.

На данашњи дан је бомбардовано складиште *Југопетроала* и *Енергогаса*, а 3. мај је био „црни дан“ за град Ниш. НАТО авијација је дејствовала са два контејнера касетних бомби које су пале на простор градске пијаце и клиничког центра. Погинуло је 14 људи. Студенткиња медицине Љиљана Спасић стара 26 година била је у седмом месецу трудноће, а Трифун Вучковић погинуо је у 86. години живота.

Међу жртвама агресије НАТО-а било је 79 деака и девојчица. Мала Милица Ракић из Батајнице имала је само три године, погинула је у својој кући, а још мања Бојана Тешовић из Мердара код Крушумлије, имала је само 11 месеци и погинула је у наручју свог оца Божића. У Алексинцу је страдало 11 цивила, породица Милић је страдала у једном дану, отац Драгомир, мајка Драгица и ћерка Снежана.

Која год власт у Србији била и какав год однос западних сила према Србији био, не смео ни да помислимо а камоли заборавимо имена и презимена погинулих у агресији НАТО-а“.

Изложба је била отворена до 15. маја.

Обележено 75 година од
априлског рата

ПОШТА ОДВАЖНИМА

У Иригу је откривена спомен-плоча Шестоипловачком пуку који је јуначки бранио Београд у Априлском рату 1941. године. Пред спомеником браниоцима Београда у Априлском рату на Дунавском кеју у Земуну, роложени су венци

Традиционално 6. априла на Дунавском кеју у Земуну крај споменика пилотима Шестоипловачког пука Ваздухо-пловства Краљевине Југославије, који су јуначки бранили Београд од фашистичких зверских напада 1941. године, окупили су се њихови потомци, бројни ваздухопловци, ваздухопловни ветерани и грађани да одају пошту храбрим летачима.

Тога дана одата је пошта ваздухопловцима који су се борили и гинули априла 1941. године на другим бојиштима и на грандиозном ваздухопловном спомен-обележју у месту Вилово-Шајкаш у општини Тител.

Навршило се 75 година од тих трагичних ратних дана, а трајно је записано: „Редак је пример у историји да је тако мали број људи испољио толику храброст у одбрани слободе, као што су то учинили патриотски опредељени југословенски пилоти у априлском рату 1941. године.“

Вијенац на Споменику партизану борцу

У ИМЕ МИРНОГ СНА

Представници Удружења војних пензионера Црне Горе Павле Бандовић председник, Милица Нововић, члан одбора и Радивоје Здравковић секретар, поводом Дана победе над фашизмом положили су вијенац на Споменик партизану борцу на Горици.

Војни ветерани, рекао је Бандовић, добро знају што је рат, страдања, разарања и због тога смо у обавези да поштујемо традицију, полагамо цвијеће на споменике страдалих родољуба и поклонимо се њиховим сјенима. Наша је заједничка свјета дужност да сачувамо успоменене на страдале у овој велоп борби против фашизма, да се боримо противу сваког зла и обезбиједимо миран сан нашој дјечи, закључио је Бандовић.

Р. Здравковић

Из УВП - Шабац

ОБЕЛЕЖЕН ДАН ПОБЕДЕ

На партизанском гробљу у Шапцу 9. маја одржана је коммеморативна свечаност у оквиру које су положени венци и свеже цвеће на хумке палих бораца. Међу онима који су одали почаст ратницима били су и представници УВП Шабац Милан Бркић, Драган Крсмановић, Милица Бањаћ и Радмила Косановић.

Присутнима на су се обратили Владимир Нинковић, председник СУБНОР-а Шабац и Миољуб Јосиповић, председник СУБНОР-а Богатић. Они су том приликом подсетили на догађаје из НОБ-а, и пале жртве родољуба. Десетак ученика Средње пољопривредне школе из Шапца положило је по црвену ружу на спомен-плоче.

Скупу је присуствовало стотинак грађана, највише бивших бораца и поштовалаца ослободилаца. Шабачка средства информисања професионално су обавила свој посао, информисајући о том догађају грађане Шапца и шире околине. **С. Стојановић**

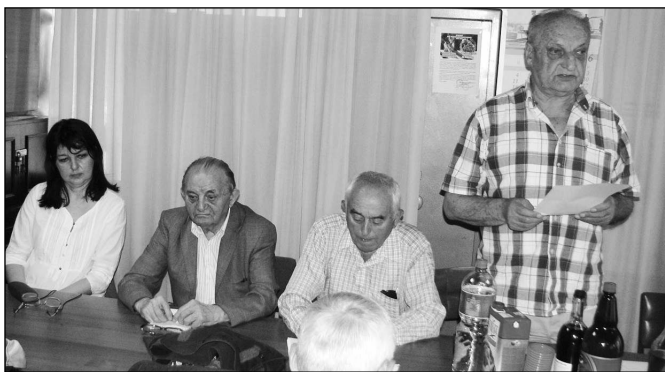
Сремски фронт се не сме заборавити

ПОРУКЕ МИРА

Ове године навршило се 71 година од херојског бробоја Сремског фронта у Адашевцима код Шида, где је подигнут пре више од 50 година Спонен-комплекс.

Бораца је данас све мање, али нова генерација морају да знају и да поштују жртвовање палих бораца за данашњу слободу. На свечаност у Адашевце дошло је неколико хиљада грађана, међу којима и они из Словеније и Македоније. Бројне делегације су положиле венце и одале пошту палим борцима: Владе Србије, Војске Србије, дипломатског кора удружења грађана и странака. Из Шапца тој свечаности присуствовало је двадесетак чланова Удружења војних пензионера.

Скупу су се обратили председник СУБНОР-а Србије Душан Чуквић и министар Александар Вулин. Говорници су веома садржајно подсетили на ратне догађаје од пре 71 године, упутивши свету поруку да рат никоме не доноси добро. За то је можда најбољи пример је Сремски фронт, на којем су у борби за слободу храбро гинули многи родољуби, међу њима највише младих.

С. Стојановић

Председник Зоран Јанковић подноси извештај (стоји)

Са седнице Скупштине ОО УВПС Чукарица**БРИНУ О ЧЛАНОВИМА**

Општинска организација УВПС Чукарица (Београд), уз присуство великог броја војних пензионера и бројних гостију, 18. априла одржала је седницу редовне годишње Скупштине у просторијама Месне заједнице Церак (Чукарица).

Након избора радних тела и поздрављања присутних гостију, међу којима и Зорана Вучковића, председника Извршног одбора УВПС, Мила Глумца, председника Надзорног одбора, Милорада Колашинца, председника ОО УВПС Раковица, Биљане Веиновић, управнице истурене амбуланте „Церак“, затим Милутина Милинковића, члана Општинског већа ГО Чукарица, Бошка Радовића, председника ОО СУБНОР-а, Ивана Тијанића, председника МО СУБНОР Железник и других, Зоран Јанковић, председник Општинске организације УВПС, у сажетом извештају о раду најпре се осврнуо на догађања у вези са ванредним усклађивањем војних пензија по закључку Владе Србије из октобра 2015. године, додајући да ће УВПС наставити своје активности до исплате пуног износа од 11.06%, уместо садашњих 6,57%.

Прелазећи на област конкретних активности у овом периоду, Јанковић је нагласио да су Општински одбор и месне организације УВПС облике и садржаје деловања прилагођавали проблемима који намеће сам живот и да су захваљујући томе сви задаци реализовани, уз значајну подршку чланства и истакнутих активиста. Уз редовно и правовремено информисање о свим актуелним збивањима, редовно су чињене посете болесним и изнемоглим члановима, пружана им помоћ око обраде документације за усклађивање пензије и остваривања социјалне и хуманитарне помоћи, изјављивано саучешће породицама преминулих и обезбеђено присуство на сахранама, вршена је обрада и прослеђивање иницијатива из месних организација према Главном одбору УВПС. УВПС Раковица покренута је иницијатива код Управе за војно здравство и обезбеђено да лабораторија ИА „Церак“ поново настави са радом, остварена је редовна сарадња са органима локалне самоуправе и сродним организацијама, уз учешће на пригодним манифестацијама у њиховој организацији и друго. Новчана средства трошена су рационално и у складу са законом, о чему говори и извештај Надзорног одбора. Реализацији активности, на специфичан начин, помогао је и лист „Војни ветеран“, на који је претплаћено више од 80 КВП. И даље нема напретка у повећању чланства – од скоро 2300 војних пензионера учлањено је око 960. Због укупног доприноса у остваривању редовних и ванредних задатака признања од Главног одбора УВПС добила су три, а од ОО УВПС Чукарица пет чланова.

Председник ИО УВПС Зоран Вучковић информисао је присутне о мерама за потпуно усклађивање војних пензија за 11.06% и за враћање пензија умањених по Закону о привременом смањењу пензија, затим о новинама у вези са остваривањем права на социјалну и хуманитарну помоћ у Удружењу, о могућности да породица преминулог војног пензионера може без накнаде прибавити униформу, уколико жели да у униформи буде сахрањен, о стамбеној проблематици, могућностима коришћења кредита за стан и изгледима да се на рачун војног земљишта у Земуну за кориснике војних пензија прибави око 140 станова и др.

Скуп је поздравео члан Општинског већа Милутин Милинковић, који је пренео и поздраве председника ГО Чукарица Срђана Коларића, а и председник ОО СУБНОР Бошко Радовић, истакавши да сарадња и убудуће треба буде успешна. **М. Милошевић**

О ратном добровољаштву пред војним пилотима

СВЕТАО ПРИМЕР

Потомци и оштоваоци српских ратних добровољаца, оних који су исписали најсветлије странице наше историје, дајући немерљив допринос у ослобађању Србије од страних завојевача, још једном су, под мотом - будимо часни потомци, да бисмо били достојни својих предака - и на делу показали да не допуштају да падне у заборав истина о славној борби њихових предака за ослобођење земље од туђина.

На сплаву пензионисаних војних пилота „Курјаци са ушћа“ на Сави, представљена је 9. маја књига „Српско добровољачко питање у Великом рату 1914 -1918“, др Милана Мицића, издање Банатског културног центра из Новог Милошева и РДУ Радио-Телевизија Србије (2015).

Ову манифестацију организовало је Удружење ратних добровољаца 1912-1918, њихових потомака и поштовалаца „Краљ Александар Први Карађорђевић“ из Александра, са председником Владимиром Хркаловићем на челу, пензионисаним војним пилотом, у знак чувања сећања и одавања почаста ратним добровољцима из Првог светског рата и ранијих ратова.

У уводној беседи председник Хркаловић је, уз остало, истакао да је студија др Мицића изузетно значајна, с обзиром на то да је добровољачко питање и допринос ратних добровољаца у ослободилачким ратовима Србије у Великом рату у извесној мери запостављено, а знало је, како је нагласио, да је сваки четврти бајонет храбре српске војске, која је са савезницима пробила Солунски фронт и ослободила земљу, био у рукама српских ратних добровољаца.

Оваквим манифестацијама потомци и поштоваоци ратних добровољаца дају свој непосредни допринос томе да се истина о борби за слободу, исказано херојство и беспримерно жртвовање ратних добровољаца у борбеном строју за ослобођење земље сачува од заборава. Њихов борбени учинак, посебно током Првог светског рата, био је и треба и даље да остане светао пример младима и будућим генерацијама, закључио је Хркаловић.

Потпредседница Савеза Весна Ђук је у свом надахнутом излагању изнела, уз остало, да ово дело др Мицића иако насловом

омеђено на период Великог рата, поред прецизне дефиниције појма ратног добровољца, на свеобухватан начин говори и о историјату ратног добровољаштва уопште, са посебним освртом на појаву ратног добровољаштва у српском националном корпусу ради ослабања од турске и аустроугарске окупације на просторима данашње Србије, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније. Регрутовани из средина под влашћу страних завојевача, чином ступања у добровољачке саставе, ратни добровољци су жртвовали не само своје, већ и животе својих породица. Они су били носиоци највишег моралног обрасца како у ратним дејствима, тако и касније у мирнодопском животу, па се и из ти х разлога мора очувати сећање на њихову исказану храброст, одважност и самопожртвовање.

Аутор подсећа да се ратно добровољаштво код Срба јавља од краја 17. века, а да се појачава на таласу буђења националне свести у 19. веку, да би српска национална идеја свој врхунац достигла у балканским ратовима и у Првом светском рату. Уз навођење најзначајнијих унутрашњих и међународних политичких догађања уочи почетка и током Првог светског рата, др Мицић је главни део излагања посветио проблемима са којима су се сусретали ратни добровољци почев од успостављања контаката, окупљања у окупираним подручјима Балкана и Аустроугарске монархије, као и на просторима Америке, Канаде, Русије и других земаља, оснивања добровољачких састава, ступања у редове српске и савезничких војски, њиховом доприносу у борбама тамо где је било најтеже и др. Уз остало, аутор је указао и на то да су након окупације Србије у Првом светском рату, па све до ослобођења, ратни добровољци били једини извор попуне српске војске. Део излагања Мицић је посветио и „мирнодопским“ проблемима ратних добровољаца у Краљевини Југославији, почев од решавања правног статуса, преко њиховог тешког прилагођавања животу војвођанској равници, масовних обољевања и умирања у добровољачким насељима, пада заинтересованости тадашњих власти за њихове и судбине њихових продица.

Дружење потомака и поштовалаца ратних добровољаца са пензионисаним војним пилотима, од којих је више њих непосредно учествовало у одбрани од агресије НАТО-а на СРЈ, својим врхунским умећем употпунила је етно-група „Звуци са камена“ из Новог Сада.

М. Милошевић

Зајечараца у Турну Северину и Крајови

ТРИ ГОДИНЕ УСПЕШНЕ САРАДЊЕ

Делегација УВП Зајечара у којој су били Љубомир Рељановић, председник ГО, Владимир Драговић и Жељко Будимски присуствовала је обележавању 25-годишњице организације војних пензионера у румунском граду Крајови.

Посебно је био пријатан и срдчан сусрет са командантом гарнизона који је изразио задовољство присуством Зајечараца и оствареном сарадњом, са жељом да се та сарадња настави и прошири. Представници УВПС Зајечара боравили су и у Турну Северину и присуствовали обележавању 25-годишњице тамошње асоцијације. У поздравном говору Љубомир Рељановић је истакао да се управо навршило три године од првог сусрета и контакта две организације у Кладову и да су досадашњи резултати импресивни.

Ж. Будимски.

Сусрет ветерана Русије и Црне Горе

ЗАНИМЉИВИ РАЗГОВОРИ

Девог маја, поводом Дана победе над фашизмом, руска амбаса у Подгорици организовала је свјечаност којој су присуствовале бројне званице и личности из јавног живота Црне Горе. Из Удружења војних пензионера на ову свјечаност позвани су председник Павле Бандовић и секретар Радивоје Здравковић.

На свјечаност је допутовала и делегација војних ветерана Русије у униформама, са бројним орденима за војне заслуге у миру и ратовима. Била је то прилика за сусрет и разговор представника двију ветеранских организација. Сусрет срдчан, прави ветерански и искрен како приличи војничкој струци.

Током разговора спомињане су Лењинградска и друге велике битке и офанзива

Потпредседница Весна Ђук говори о књизи

Обележена годишница од смрти војводе Степе Степановића

ПОЧАСТ ВОЈСКОВОЋИ

У Чачку је 27. априла обележена 87-годишњица од смрти војводе Степе Степановића, једног од најзначајнијих војсковођа у Србији током ослободилачких ратова од 1912. до 1918. године. Његови највећи успеси на бојном пољу биле су битка на Једрену 1912. и на Церу 1914. године.

Представници Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства одбране и Војске Србије, начелник Моравичког управног округа, градоначелник и званичници града Чачка, као и представници СУБНОР-а, Организација резервних војних старешина града Чачка, канцеларије за неговање традиције од 1912 до 1918. године и други положили су венце и цвеће, одали почит Степи Степановићу на Градском гробљу.

Комеморативну свечаност организовао је Одбор Владе Републике Србије за неговање традиција ослободилачких ратова, у сарадњи са Министарством одбране, Моравичким управним округом и Градом Чачком.

Степа Степановић остао је упамћен по скромности која га је красила за време активне службе, и био је веома омиљен код својих суграђана. Преминуо је 27. априла 1927. године, а на сагробишту је изусто „Полазите напред“. Његова смрт ражалостила је целу земљу, а сахрану у Чачку присуствовали су краљ Александар Карађорђевић, патријарх Српски Димитрије, војводи саборци, представници страних делегација и други званичници Србије.

И. Михајловски

на Хитлерову армаду све до Берлина. Велика је заслуга СССР у ослобађању многих земаља Источне Европе, где је и поднио највеће жртве у овом рату. Јединице Совјетске армије имале су велики удео у ослобађању Југославије, Београда и

заједно са партизанским јединицама, међу којима су биле и јединице из Црне Горе.

Разговор је настављен о садашњој ситуацији у свијету и агресивном понашању НАТО пакта према Русији.

Р. Здравковић

Обележавање Дана победе у Земуну

ПРИГОДАН ПРОГРАМ

Обележавање Дан победе над фашизмом у Земуну обављено је у организацији СУБНОР-а Земун испред Споменика борцима НОР-а у центру града. Свечаност је започета извођењем химни „Боже правде“ и „Хеј Словени“ хора основне школе „Светозар Милетић“. Председник СУБНОР-а Земун Миодраг Здравковић поздравео је присутне борце, делегације, госте и ученике.

Венце су положили делегација градске општине Земун, СУБНОР-а, Пријатеља деце, Социјалистичке партије, Покрета Социјалиста, Удружења пензионера, Удружења великана Земуна, ОпОд УВПС Земун у којој су били Славко Дошеновић и Трајце Митушев и Удружења пензионисаних војних летача и подобраца - Војислав Стојановић, Љубиша Величковић и Милан Ракић.

О значају 9. маја говорио је официр-пилот Радослав Лазаревић. Потом су ученици рецитаторске секције извели пригодан програм.

Т. Митушев

ИЗ АЛБУМА ВОЈНИХ ПЕНЗИОНЕРА

У Војној академији су спорт и физичка култура, после војничких знања и вештина, заступљени на највишем нивоу. Будући старешина, императив је времена, мора да буде врхунски професионалац у савком погледу, али пре свега психички и физички спреман за најтеже напоре које доноси рат.

На фотографији је једна од фудбалских екипа питомаца 25. класе Војне економске академије, која се школовала од 1972. до 1976. године у Београду. Кадар је снимљен у кругу Војне академије на Бањици.

Данас су сви они војни пензионери, а неки од њих завршили животни век. У горњем реду (слева на десно) стоје Драгић Делибашић, Лука Радоичић (погинуо у минулом рату у БиХ), Круме Јовановски (преминуо) и Мирољуб Ранитовић, а у доњем реду – Милан Резо, Звонимир Пешић и Милован Адамовић.

Ускоро ће 25. Класа ВЕА обележити 40 година од завршетка академије.

Српска војска на Крфу пре 100 година

ВИДАЊЕ РАНА
И ОБНАВЉАЊЕ СНАГЕ

Природни услови за опоравак на медитеранском острву благотворно су деловали захваљујући великом залагању Француске, која је с највећом предусретљивошћу и залагањем допремала храну, преобуке, логорску опрему и, посебно, медикаменте и све потребе за хигијенско збрињавање људства.

На врху острва, на омањем пропланку, уређен је логор од неколико шатора – цирада. Поред централног шатора, подигнута су још три шатора од бродских цирада. То је била „болница“ на Виду. У тим шаторима најпре су били смештени преживели регрути које су шиканирали Италијани од Фијерије до Валоне, у мочва-рама Војше и испред Валоне, где су лежали на голој земљи, без покривача. У том „паклу“, у коме су били смештени преживели регрути царевале су ваше које су као водене капље падале одозго са шаторског платна. Шатори са околином лично је на вашариште. У средишњем шатору смештени су чиновници, писари, жандари, болничари. У три суседна шатора смештени су болесни и изнемогли војници. Око шатора тумарали су живи костури, као авети, једва дижући ноге, са упалим очима, апатичним погледом, запуштеног изгледа, у поцепаној одећи и обући кретали су се као да желе да побегну од своје судбине, али нису имали снаге, па су се вртели у круг. Усред тог „вашаришта“ истичале су се четири цираде на врху квадратне заравни, као спољни „зидови“ између цбуња, али без покривке: то је била „капела“. Ту су лежали наслани костури под пљуском од кише, где су свештеници упућивали молбе Господу да узме у заштиту њихове невинне мученичке душе. Из „капеле“ су њихова тела одношена на морску обалу, а затим са упопног брода спуштани у море.

У „Плавој гробници“
на хиљаде умрлих

Крајем јануара на Виду је, према подацима др Станојевића, могло бити 6.000 до 7.000 људи. Дневно је умирало и преко 150. Према неким другим подацима, у првим данима по доласку на Крф, дневно је умирало три пута више од тог броја. Постепено је број умрлих у једном дану опао на 120–130, затим на 90–100, на 60–80, 30–40, док је крајем фебруара умирало 15–18 људи дневно. Поред људства које је умирало на Виду, био је приличан број смртних случајева и у дивизијским и другим логорима. Тачан број умрлих на Крфу никад није утврђен. Сви ратници сахрањени на гробљима у логорима пописани су са свим личним подацима, називима њихових јединица и места рођења. После изградње Маузолеја на Виду, њихови посмртни остаци су ексхумирани и похрањени у Спомен костурницу у Маузолеју.

Према тврдњама армијског генерала Милорада Петровића, број умрлих ратника на Крфу од 23. јануара до 23. марта 1916. достигао је број од око 7.000. Неки други аутори сматрају да је на острву Крфу и у Африци умрло укупно око 7.500 људи. У званичној публикацији француског Генералштаба наведено је да је на Крфу од 18. јануара до краја априла умрло 5.400 војника и старешина. Према евиденцији Центра за документацију историјске службе француског Министарства одбране коју су сачиниле француске специјалне медицинске службе на Крфу, која је вођена из дана у дан, број умрлих српских војника који су прошли кроз пољске медицинске установе на Крфу од 23. јануара до 6. марта 1916. године умрло је 4.123 ратника а од 16. до 25. марта још 156, или укупно 4.279 људи који су сахрањени на

сувом. У овај број нису урачунати умрли ратници које није било могуће сахрањивати на сувом, већ су одвожени специјалним бродом Крфским каналом и на најужнијем делу острва Крфа потапани у море. О броју тако сахрањених ратника нема поузданих података, јер о њима није вођена евиденција на Крфу, тако да се помињу бројке од 5.000 до 11.000 преминулих ратника који почивају на морском дну. Место где су њихова тела потапана преживели другови су назвали Плавом гробницом, које је у својој драматичној и узвишеној песми – „Плава гробница“ – овековечио велики српски песник Милутин Бојић, који је и сам као ратник за слободу отаџбине преминуо у туђини 1917. године.

Број умрлих српских ратника на Крфу након евакуације војске из Албаније, само је тужни додаток успомени на велике губитке које је српска војска претрпела у двомесечним одбрамбеним операцијама у јесен 1915. и у току повлачења на Јадранско приморје који су своје животе окончали на Крфу, у туђини, далеко од родне груде.

У октобру 1915. српска војска је у оперативним саставима бројала 420.000 људи. На Косову, пре почетка повлачења преко Црне Горе и Албаније, у војсци је било око 300.000 људи. На Крф, у Тунис и директно у Солун изашло је из Србије око 160.000 до 170.000, то значи да је у току повлачења половина од наведеног њеног бројног стања нестала, било да су погинули у борби, остали као рањеници и болесници у цивилним болницама у Србији, пали у ропство или су се, изгубивши веру у савезнике, враћали својим кућама или су се скривени у шумама, препуштали сопственој судбини, а које су потом непријатељске војске хватале и приказивале их као војнике заробљене у борби. У сваком случају, ефективни српске војске су били преполовљени. На Крф су стигли само најиздржљивији и најпоузданији ратници, који су у својим душама носили све оне своје другове који су изгинули на бојиштима у отаџбини са жељом да их освете и доврше велико дело за које су несебично гинули.

Нови размештај трупа

На велику смртност људства, посебно у првим данима по доласку на Крф, утицало је, поред недостатака потребних, медикамената неге и намирница за исхрану, али и велика збијеност трупа на малом простору. Јединице Треће армије, које су прве превезене из Албаније, размештене су у близини места искрцавања у Гувији

док су све остале јединице размештене у рејону од неколико километара у пречнику. Због узаног простора на коме су трупе биле размештене није било могуће обезбедити најнеопходније хигијенске услове за људство, а због недостатка огревног дрвета кувари су имали велике тешкоће око припремања хране.

Због тога је у другој половини фебруара извршен нови размештај трупа у средњем делу острва: у Сан Матијасу (Дринску дивизија), Браганиотици (Дунавска), Мезанги и Страголиу (Шумадијска) а у пределу Гувија–Ипсос (Вардарска и Моравска). У селу Баница, двадесетак километара јужно од града Крфа, уз морску обалу, сместио се стари краљ Петар у приватној кући, која је била у изградњи, па је за Краља о његовом трошку набављен најужнији намештај. У истом селу налазио се и штаб војводе Степе Степановића.

Због новог размештаја трупа било је неопходно оспособити сеоске путеве, ископати бунаре и уредити појилишта за стоку. Главни посао на обављању тих радова извршили су инжењеријско техничке јединице француске Војне мисије генерала Мондезира.

Химна славе и бола

Намирнице, које су раније биле упућене у Бизерту, када се мислило да се све српске трупе концентришу у Тунису, враћене су на Крф. Убрзано је допремање огревног дрвета и неопходне логорске опреме и преобуке за људство. Упркос велике разуђености простора на коме су трупе биваковале у средишњем делу Острва, у пречнику од око 50 километара смртност је харала и у новим логористима. Због тога су преминули ратници у унутрашњости острва сахрањивани где су и умирали, на мањим гробљима од по стотинак преминулих до групних гробова и појединачних хумки. Уз њихове гробове постављене су табле са исписаним именима умрлих, места њиховог рођења, јединице у којима су били и датум смрти. Највише преминулих ратника сахрањено је на Лазарету и Виду, док су остали који су умирали у трупним логорима, покопавани на 50 места на Острву. На тим гробљима почивали су близу 40 година када је извршена ексхумација и њихови посмртни остаци пренети на острво Видо и сахрањени у Маузолеју, осим оних преминулих ратника који су у време смрти сахрањени на Виду где је, поред њиховог гробља, изграђен Маузолеј 1938–1940. године.

Пред крај 1916. године одлучено је да се на острву Виду подигне спомен ко-

Војници српске војске у заливу пред крфском тврђавом

Сваке године потомци ратника походе стратиште српских војника

стурница. У грађевинском одељењу урађен је преднацрт споменика у облику спомен цркве са високим торњем. Али тај план није реализован. Поново је направљен план о изградњи маузолеја на Виду 1925. године, али о том плану остали су само трагови о тој намери у виду нацрта и прорачуну трошкова за израду споменика. Најзад се 1938. године приступило се изградњи маузолеја према идејном предлогу познатог архитекте Александра Дерока. Изградња маузолеја почела је 1938. године, али су због напада Италије на Грчку у септембру 1939. године радови прекинути, па је маузолеј најзад завршен 1940. године. Тада су ексхумирани посмртни остаци свих ратника који су били сахрањени на разним местима на Крфу, осим ратника сахрањених на Виду, те су њихови посмртни остаци смештени у новосаграђеном маузолеју на Виду, осим оних мученика који су потопљени на морској пучини. У крипти Маузолеја, у одвојеним парцелама и засебним нишама у које су смештени сандучићи са земним остацима 1.800 ратника поклопљених мермерним плочама на којима су исписани подаци о сваком појединцу: место рођења, јединица у којој су били и датум смрти. Посмртни остаци преосталих 5.173 ратника сахрањени су у скупним бочним анексима Маузолеја. О свим умрлим ратницима сачувани су

појединачни спискови са потпуним личним подацима, осим о оним ратницима који су, као безимени борци, потопљени на морској пучини.

После Другог светског рата, гробови и Маузолеј на Виду били су, због апсурдних политичких разлога, практично запуштени. Тек у последњих педесетак година оживели су масовни одласци старих ратника на Крф, на острво Видо, испред Маузолеја одржавана верска опела и одавана пошта. У комеморативним свечаностима стари ратници и евоцирали успомене на своје другове све док су могли и били у животу. Њихову традицију наставили су потомци. Упоредо са комеморативним свечаностима на Виду, посетиоци су спуштали у канал између Крфа и Вида венце у спомен ратницима чије кости почивају на морском дну, чија имена нису у књигама записана. У њихову славу остала је најдивнија песма – опело које је испевао њихов саборац велики песник Милутин Бојић, која се и данас пева, као химна славе и бола, ода неумрлим родољубима.

Старешине уживале највеће поверење војника

Услови за опоравак српске војске по доласку на Крф, дакле, били су веома лоши, како у погледу смештаја, исхране, па, чак, и климатских прилика због монсунских

киша и хладноће у то доба године, тако да су још више умножавале патње напаћеном људству. Чак и у официрској болници, у „Ахилеону“, где су се лечили српски официри, за првих петнаест дана, ни једно јело није било посоложено. Ипак је опоравак текао неочекивано брзо. То је изненадило све који су изблиза пратили драму српске војске. Благодарјеи медитеранској клими, која се у марту побољшала: небо се разведрило и отоплило је, људи су се брже опорављали. Сви ти природни услови за опоравак на медитеранском острву благотворно су деловали захваљујући великом залагању Француске, која је с највећом предусретљивошћу и залагањем допремала храну, преобуке, логорску опрему и, посебно, медикаменте и све потребе за хигијенско збрињавање људства. У тим пословима највећу активност испољила је Француска војна мисија на челу са генералом Мондезиром и британска Јадранска мисија. Ти успеси били су могући, благодарјеи натчовечанској издржљивости српских војника. По спољном изгледу тих људи могло се видети да су прошли кроз најтежа физичка напрезања, гладовања и душевних патњи, али – како је у извештају својој влади констатовао и генерал Мондезир – српска војска никад није престала да буде добра војска, примерно дисциплинована, сасвим супротно и далеко од уверења какво се једно време могло чути у неким савезничким круговима настало под утицајем непријатељске пропаганде која је ширила гласове да су се са Косова повукли само њени бедни остаци који су осуђени на коначну пропаст у Албанији. Велика заслуга што се то није догодило припада старешинском кадру, од највиших до најнижих команданата. Они су беспрекорно вршили своју дужност, дајући пример млађима „налазећи се увек међу својим људима и делећи с њима добро и зло, они су се неуморно залагали да својим војницима помогну и да им олакшају судбину. Управо благодарјеи томе, старешине су уживале највеће поверење војника, тако да за све време тих болних догађаја нигде није дошло до озбиљне повреде дисциплине и насилја према војницима или становништву.

Страдање и патња војске, која се обрела у туђини, земља окупирана – били су крупни и озбиљни разлози за општу расправу о питању да ли је све то морало да се догоди, да ли се могао избећи слом и погибија и, на крају крајева, ко је за све то крив и најкривљи! Сви преживели су били сведоци да највећа одговорност за патње и велику погибију српске војске пада на савезничке земље, на првом месту на Велику Британију. Чак ни војвода Степа, иначе увек уздржан у политичким изјавама, дубоко потресен невољама кроз које је прошла и шта је доживела српска војска и народ, није могао да оћути, па је у једном разговору на Крфу рекао: „За наше муке и страдања најодговорнија је Енглеска, која због свог освајачког егоизма, узнемирава цело свет“. Тако су мислили, осећали и говорили и остали официри, па је председник Владе Никола Пашић замолио Врховну команду да сузбије харангу против Енглеза истичући да је у питању велика држава с којом ћемо и после рата одржавати политичке и привредне односе.

П. Опачић

Пише: мр сц. др
Часлав Антић

Проблеми у органима за мокрење

УРИНАРНЕ ИНФЕКЦИЈЕ

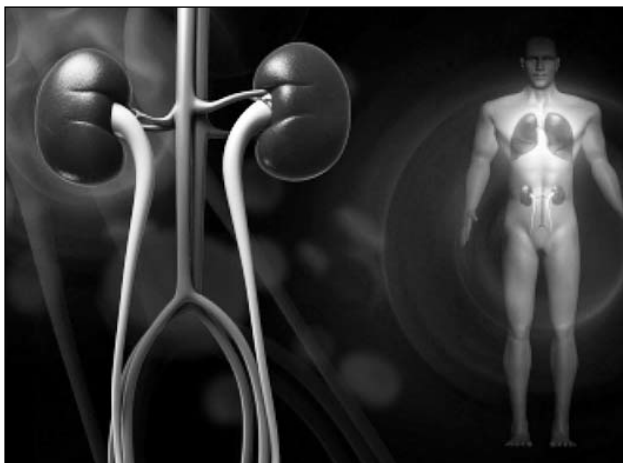
Статистички подаци показују да две трећине жена оболи бар једном у животу, а уринарна инфекција често се поново врати у следећих годину дана. Код млађих мушкараца уринарне инфекције су ретке, али код старијих се чешће јављају као последица сметњи у протоку урина које су узроковане увећањем простате.

Лето је годишње доба када најчешће долази до инфекције уринарног тракта. Реч је о запаљенским променама у различитим деловима уринарног система. Сви делови система за мокрење могу бити захваћени инфекцијом, али се најчешће догађа инфекција мокраћне бешике, с обзиром на то да бактерије лако продиру из спољне средине. Дијапазон уринарних инфекција је велики, од релативно безначајних, до животно угрожавајућих. Срећом, најчешће се стварају некомплицоване уринарне инфекције, које настају продором бактерија у неизмењен уринарни систем. Готово да нема особе која се бар једном у животу није сусрела са уринарном инфекцијом. Те врсте инфекција су нарочито честе код жена у сексуално активном периоду живота. Чињеница да је код жена мокраћни канал знатно краћи него код мушкараца их и чини подложним инфекцијама. Статистички подаци показују да две трећине жена оболи бар једном у животу, а уринарна инфекција често се поново врати у следећих годину дана. Код млађих мушкараца уринарне инфекције су ретке, али код старијих се чешће јављају као последица сметњи у протоку урина које су узроковане увећањем простате.

Уринарне инфекције најчешће су изазване бактеријама нормално присутним у дебелом цреву које, уколико доспају у мокраћни ситем, могу да изазову инфекцију. У пракси, најчешћи изазивач некомплицованих уринарних инфекција је уропатогена бактерија ешерихија коли (*escherichia coli*). Велики страх који изазива ешерихија коли је неоправдан јер је та бактерија нормално присутна у дебелом цреву, где има заштитну улогу. У одређеним случајевима, неки подтипови ових бактерија могу да постану патогени, тј. способни да изазову инфекцију. Превелика и несврхисходна употреба антибиотика повећава шансу да од заштитне ешерихије коли, поприми опасну форму.

Симптоми уринарне инекције

Најчешћа уринарна инфекција је упала мокраћне бешике - циститис, чији су симп-

Инфекције мокраћног пута најчешће се догађају у летњим месецима

У спречавању инфекција веома је важно редовно пражњење бешике

томи пецкање при мокрењу, бол у току или после мокрења, нагон за хитним мокрењем, мада обично са врло малом количином урина. Поред ових тегоба, често долази до промена у изгледу урина у погледу боје, мириса, а могућа је и појава крви при крају мокрења. Циститис никад није праћен повишеном температуром. Уколико дође до пораста температуре са грозницом, то указује да је инфекција захватила и горње уринарне путеве - бубрежну карлицу, паренхим бубрега и слично. Инфекција се доказује тиме што се у урину налази већи број леукоцита (белих крвних зрнаца) и изоловањем бактерија у уринокултури.

Међутим, треба знати да свако присуство бактерија у урину не значи увек и инфекцију. Само у случају присутних тегоба, уз налаз белих крвних зрнаца у урину заиста се ради о инфекцији коју треба лечи-

ти, а излечење циститиса је једноставно и краткотрајно. У терапији се најчешће користе уроантисептици који највећу концентрацију постижу у мокраћној бешици, чиме не ремете цревну бактеријску флору. Или евентуално антибиотици, али их никако не треба узимати на своју руку.

Циститис се лако лечи, међутим, код око две трећине пацијената понавља се и уколико се дешава да се инфекције често понављају, неопходан је преглед да би се искључило евентуално уролошко обољење.

Спречавање појава уринарних инфекција

Иако се инфекције мокраћне бешике лако лече, много је значајније спречавати њихову појаву, поготово код особа код којих се често понављају. Превенција уринарних инфекција захтева неколико једноставних мера. Важно је уносити довољну количину течности око 2–2,5 литара дневно, најбоље у облику чајева или воде, уз избегавање заслађених течности,

Брусница и боровница садрже супстанце које спречавају везивање бактерија за слузкокожу мокраћног система, те се препоручује уношење незаслађених сокова овог воћа. Од чајева се препоручује зелени или увин које треба користити до четири дана - три шоље свеже припремљеног чаја дневно. Уношење кафе треба свести на минимум. Веома је важно и редовно пражњење бешике, тј. не треба дуго одлагати мокрење, када се осети потреба.

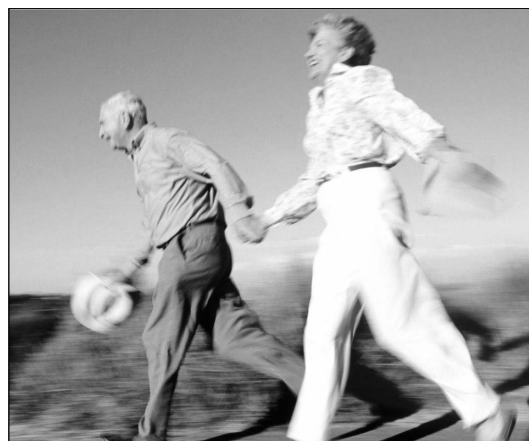
Познати о старости

НОВА СНАГА ЖИВОТА

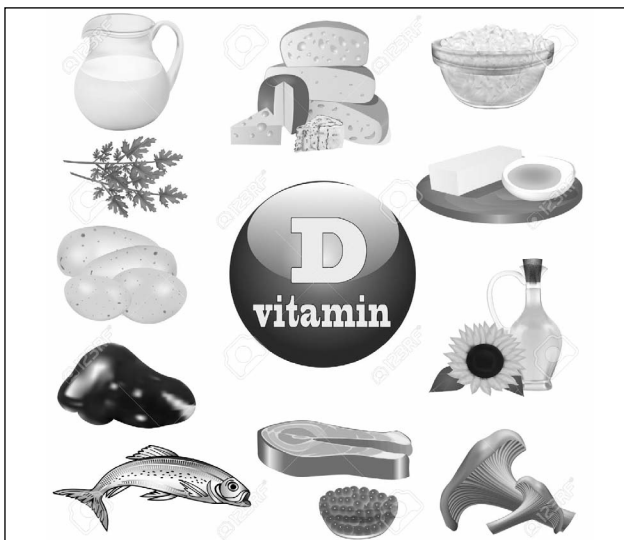
ПЛАТОН (427 - 346 године пре наше ере), чувени старогрчки филозоф: „Онај ко је мирне и срећне природе, једва да ће и осетити притисак година, док ће онај супротне природе и младост и старост сматрати истим теретом.”

БЕТИ ФРИДМАН (1921 - 2006), једна од оснивача феминистичког покрета. Њена чувена изјава гласи „Старост није губитак младости, већ нова етапа животних могућности и снаге”, у ствари представља концепт успешног старења.

Старост без терета

У спречавању инфекција веома је важно редовно пражњење бешике

Понешто још о витамину Д ВАЖАН ЈЕ ЗА ИМУНИТЕТ

Хормонска равнотежа утиче на све процесе у организму, а једним делом зависи управо од количине овог витамина, па ће мањак витамина Д у организму смањити ниво једних, а повисити ниво других хормона. Новија истраживања доказала су да он има важну улогу и у повећању плодности. Наиме, код 90 одсто жена које су имале проблеме с овулацијом забележен је низак ниво витамина Д, а 33 одсто мушкараца с проблемима плодности такође је патило и од дефицита овог витамина.

Пошто је укључен у процес сазревања полних ћелија, многи научници сматрају да је управо недостатак витамина Д разлог за константан пораст стерилитета међу младима.

Витамин Д је од виталног значаја за активирање одбрамбеног механизма у нашем организму. Готово половина људске популације пати од ослабљеног имунитета, јер су њихове Т-ћелије, одговорне за сузбијање инфекције, недовољно ефикасне. Ситуација је све гора, јер људи све више бораве у затвореном простору уместо на свежем ваздуху и сунцу. Научници су утврдили да активација такозваних Т-ћелија – носиоца имунолошког система – зависи управо од витамина Д.

Уколико су његови нивои у крви ниски, тада поменуће ћелије остају успаване и не реагују добро на инфекције или одређени патогени организам, па тада и болест наступа у свом најјачем – пуно интензитету. То значи да Т-ћелије морају имати витамина Д, или ће, у супротном, њихово активирање изостати.

Сунчање је један од начина да се у организму надокнади недостатак витамина Д природним путем, али с тим никакo не требате претеривати, јер се у том случају повећава ризик од рака коже. Довољно је провести свега 15 минута дневно на сунцу, и то ван „ризичног“ доба дана, то јест пре 10 сати ујутру и након 16 часова после подне.

Саветује се да се излагање сунцу током зиме повећа са 15 на 30 минута. Кожа старијих особа има слабију способност да синтетише витамин Д, а с друге стране, сунчање код њих лакше изазива рак, јер је кожа с годинама „запамтила“ много зрачења.

ОГЛАС

40 ГОДИНА 25. КЛАСЕ ВЕА

Обележавање 40-годишњице од завршетка Војне економске академије бивши питомци и њихови командири обележиће окупљањем 11. јуна са почетком у 11 часова у Војној академији на Бањици. Након тога – дружење у хотелу „Бристол“.

Пријаве – Стеван Савчић, тел. 064/270-7815 и Славиша Радоњић, тел. 064/2825-842.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

ЗАБОРАВЉЕНИ ОГЛАС

Пре него што сам прекомандован у Политичку управу ондашњег Савезног секретаријата за народну одбрану (ССНО), под чијим окриљем била Редакција „Народне армије“, три и по године сам провео на дужности референта техничке службе у противавионској јединици чији је део лоциран на Батајничком аеродрому. Ту сам упознао многе старешине међу којима и заставника Филипа (чијег се презимена више не сећам). Остао ми је у лепој успомени, јер је био искусни књиговођа од којег сам, као млад и неискусан референт технике, могао много тога да научим. Њему сам се прво обраћао кад год би нешто у погледу администрације запело. Он је за све налазио решење, тако да је ретко кад било потребно да се за помоћ обраћам некоме од старијих старешина - мени претпостављених.

Филип и ја смо се врло брзо спријатељили. Са нашим Фићом (како смо га најчешће звали) неретко сам делио доручак и распредоа о много чему о чему су писале новине. За разлику од мене, Фића једуго прелиставао дневну штампу, не пропуштајући ни најкраће вести, као ни тзв. мале огласе.

Тако ме једнога јутра Фића, који је мало замуцкивао док је причао, дочека с необичним питањем:

„А Ви сте се, друже потпоручниче, оженили а да никоме од нас нисте ништа рекли нити позвали на свадбу...“

Погледао сам га зачуђено, схвативши то као шалу која је само њему разумљива.

„Нисам се оженио!“ - рекох му. „Када се на то будем одлучио, ти ћеш, мој драги Фићо, бити међу онима које ћу пре свих обавестити. А бићеш ми и један од најдражих гостију, јер сам те за ово кратко време заједничког службовања заволео к'о рођеног брата“.

Фића то слуша и наставља да се смејуљи, не одустајући од тврдње према којој сам прикрио тако важан догађај у човековом животу.

„Било би боље да ми признате“ - наставља Фића са задиркивањем. „Имам ја чврст доказ за оно што тврдим. Него, да се ми опкладимо. Не мора то да буде нешто посебно, довољно је по једно пиће за све нас у команди, ионако нас нема много“...

„Важи!“ - рекох спремно, јер ми Фићина решеност да ми каже чиме ће поткрепити својусумњу само појачава радозналост.

„Какав би то доказ могао бити?“ - питао сам га, не скривајући да већ мало постајем нестрпљив.

„Ево какав!“ - рече Фића и испод стола извади „Вечерње новости“. Намаче наочаре преко својих изразито плавих очију и поче да прелистава новине. Затим застаде, уперивши прст у онај део новина где су се налазили „Мали огласи“. У рубрици насловљеној са „Женидба-удаја“ дословце је писало:

„Владимир Ристић, официр ЈНА, и

Јелена Попадић, венчани...“

Помислих да Фића измишља, да наставља да се шали са мном.

„Дедер, дај ми те новине!“ - рекох. Погледах у оглас и видех да Фића ништа не измишља.

„Каква коинциденција, Фићо, просто не могу да верујем!“ - узвикнух изненађено и замогах Фићу да га исече. Исечак сам ставио у провидан преградак новчаника, мислећи да ће ми какад добро доћи када, наводно бојећи се жене, желим да се „отарасим“ кафанског друштва са којим сам, не тако ретко, остајао дуго после пола ноћи, јер сам, с обзиром да сам био самац, из стана излазио касно, негде око десет сати навече. За разлику од мојих другара, устајао сам доста рано (око пет сати ујутро) пошто би ме већ око шест сати војни аутобус „покупио“ испред ЈАТ-ове пословнице у ондашњем Булевару револуције (сада краља Александра) и возио на аеродром у Батајници. Нисам никако смео да закасним, јер би ми, када би се то десило, требало много времена да стигнем до свог радног места, а, богме, и да се извињавам претпостављеном старешини који би могао и да ме разуме, али не сваки пут.

О необичној коинциденцији Фића и ја смо дуго разговарали.

„Ајд' што су се моје име и презиме поклопили“ - рекох му сутрадан док смо испијали пиво у аероромској кантини. Али, откуд оно официр ЈНА? - упитих се, просто не верујући да под овом капом небеском и у једном милионском граду може доћи до такве коинциденције.

Од тог догађаја је прошло неколико година. У међувремену је јединица у којој сам започео војничку каријеру расформирана. Већи део старешинског кадра је премештен у Чачак, Фића је отишао у пензију, а ја у новинаре.

Врло брзо сам, што се оно каже „стао на луд камен“, и своју вереницу (садашњу супругу са којом сам у срећном браку пола века) довео у Београд, али се нисмо одмах и венчали. Она се запослила у својој (медицинској) струци, а ја сам почео да печем новинарски занат, што је, погађате, било повезано са многим путовањима широм ондашње Југославије.

На једном од тих службених путовања остао сам десетак дана. Била је то, колико се сећам, вежба по неким босанским гудурама.

Моја у то време будућа супруга је, срећујући ствари по кући, нашла мој стари новчаник у коме је на прилично видном месту, иза провидне фолије, био тада већ увелико заборављен „мали оглас“.

„Могао си ми рећи да си био оженићен, па да не долазим у Београд“... рекла ми је видно разочарана.

Тада није било мобилних телефона, па само зврцнеш и решиш се брига.

Влада РИСТИЋ

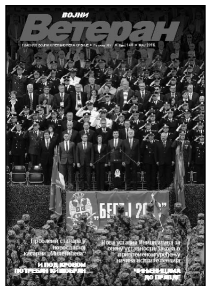

Интерно гласило
војних ветерана

ИЗДАВАЧ

Удружење војних пензионера Србије
Београд, Браће Југовића 19

ЗА ИЗДАВАЧА
Љубомир Драгањац

НАСЛОВНА
СТРАНА:

Година XIV ■ Број 148 ■ Мај 2016.

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Звонимир Пешић

ЛИКОВНО-ГРАФИЧКИ УРЕДНИК
Милен Чуљић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ
Др Часлав Антић, мр Александар
Симоновски, мр Милан Шумоња, Ранко
Бабић, Будимир М. Попадић, Никола
Оташ, Душан Старчевић

ДОПИСНИЦИ
Добросав Алексић (Алексинац),
Ранко Бабић (Ниш), Предраг Добић
(Сремска Митровица), Радивоје
Здравковић (Подгорица),
Ило Михајловић (Чачак),
Будимир М. Попадић (Нови Сад),
мр Александар Симоновски (Крушевац),
Стеван Стојановић (Шабач),
Драгослав Ђорђевић (Крагујевац),
Жељко Будимски (Зајечар)

ФОТОГРАФИЈЕ У БРОЈУ
Будимир М. Попадић, М. Чуљић,
дописници и сарадници

УНОС ТЕКСТОВА
Редакција

Лист излази месечно.
Тираж: 3.000 примерака
Телефон-факс: 011/322-8076

ШТАМПА
Пан-пласт, Београд

Адреса, Београд, Браће Југовића 19

Ел. пошта: uvps.veteran@gmail.com
Сајт Удружења <http://www.uvps.rs/>

ISSN 1452-3809

CIP –
Каталогизација
у публикацији
Народна
библиотека
Србије Војни
ветеран ISSN
1452-3809

Адвокатске услуге за КВП

БЕСПЛАТНИ САВЕТИ И ПОВОЉНИЈЕ ОСТАЛЕ УСЛУГЕ

На основу уговора о пословној сарадњи закљученог са УВПС, адвокати:

*Ивана Ц. ЈОВАНОВИЋ, из Београда, ул. Балканска бр. 18, локал 93 (ТЦ „Иванијум“), тел. 011/2644384 и 064/1735395; Клијенте прима: уторком: од 17.00-19.00 часова;

*Љиљана ЈАКОВЉЕВИЋ, из Београда, ул. Чубурска бр.2, Занатски центар „Пејтон“, тел. 011/2446977 и 064/1427122; Клијенте прима понедељком, средом и четврком: зими од 17.00 - 19.00 а лети од 18.00 -19.30;

*Гордана БУЧЕВАЦ СТЕФАНОВИЋ, из Шапца, ул. Патријарха Павла бр. 10, тел. 015/314307 и 064/2328165; Клијенте прима: четврком од 18.00 - 19.00 часова;

За потребе војних пензионера ови адвокати обављаће следеће правне послове: даваће бесплатне правне савете и пружаће све остале адвокатске услуге уз накнаду по важећој адвокатској тарифи умањеној за 20 одсто (адвокати Љиљана Јаковљевић и Гордана Бучевац Стефановић), односно 30 одсто (адвокат Ивана Јовановић). Редослед адвоката дат је по редоследу склапања уговора.

УСЛУГЕ ВЕЗАНЕ ЗА САХРАНУ ПРЕКО УДРУЖЕЊА

Уколико користите услуге у вези сахране преко Удружења војних пензионера Србије требало би да знате да услуге могу користити чланови УВПС, чланови њихових породица, као и сви остали војни осигуранци.

Преко Удружења могу се добити комплетне услуге везане за сахрану:

- организација и заказивање термина за сахрану или кремацију,
- упис у матичну књигу умрлих,
- спроводница за пренос покојника,
- штампање посмртних плаката,
- продаја погребне опреме,
- превоз покојника,
- организација војних почаста,
- помоћ око сређивања докумената пре и после сахране ради регулисања права чланова породице после смрти војног осигураника,
- бесплатан долазак у стан породице преминулог ради договора.

Све додатне информације могу се добити у месним и општинским организацијама УВПС, или директно на тел. 011/8333-142 и 011/6161-769; 064/1660-423 и 011/3181-812.

ПЕНЗИОНЕРСКО ЋОШЕ

Постоје аутомобили с погоним на алкохол. Дођу ли код нас, поступаћемо као Краљевић Марко са Шарцем: Пола пије, пола ауту даје.

Док пливамо у шунду, култура нам оде низ водопад!

На мору је плима и осека. У моме новчанику само осека!

Наши политичари личе на споре ватрогасце. Један проблем гасе, а друга два већ пламте.

Човек подсећа на дрво. И на њему се виде ожиљци живота.

Опасуљио бих се само кад би пасуљ био јефттинији.

ВЕОМА ПОВОЉНЕ СТОМАТОЛОШКЕ УСЛУГЕ ЗА ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ

У склопу сарадње са УВПС, Стоматолошка ординација „Президент М“, Звездара, Михаила Булгакова (бивша Душана Петровића Шанета) 46, са тимом искусних стручњака, војним пензионерима нуди бројне погодности:

Део услуга бесплатно – стоматолошки преглед, консултација и стручно мишљење,

Остале стоматолошке услуге (протезе, пломбе, надogradње и друго), уз значајне финансијске погодности – плаћање на рате или са попустом, у зависности од врсте услуге.

Доказани тим стручњака нуди **све стоматолошке услуге брзо, квалитетно и повољно.**

Телефони за контакт и информације:
011/342-7481, 063/214-800, 064/135-1487.

50 ГОДИНА 19. КЛАСЕ ВА КоВ

Припадници 19. класе ВА КоВ, поводом пет деценија од завршетка Академије, окупиће се 27. септембра у просторијама Војне академије ВС, од 10 до 13 часова. Ручак је предвиђен у ресторану Дома Војске Србије.

Информације: Ранко Весић 064/956 73 14 и Ђорђе Петровић 011/6161-769 и 064/931-8622.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР